

# Б Р А Н И Ч

ОРГАН АДВОКАТСКИХ КОМОРА  
у  
БЕОГРАДУ И СКОПЉУ

Власник и издавач **Бранича** је Адвокатска комора у Београду коју претставља претседник **Владимир Св. Симић**, адвокат. **БРАНИЧ** уређују чланови редакционог одбора: **Милан Ж. Живадиновић**, **Др. Видан О. Благојевић** и **Др. Радоје Ј. Вукчевић**, адвокати.

## САДРЖАЈ :

### ЧЛАНЦИ

**Десетогодишњица Савеза Адвокатских комора Краљевине Југославије од Милана Ж. Живадиновића**, адвоката — Београд . . . . . 163

**Положај командитора према правни или деловодству друштва. Његов положај у праву од Марсела Р. Финција**, адвоката — Београд . . . . . 168

**Важност прописа §§. 150. и 151. закона о шумама у односу на кривични закон од Вишомира М. Пејровића**, судије Окружног суда — Куманово . . . 187

### СУДСКА ПРАКСА

**Угрожавање сигурности у тучи или свађи** . . . . . 199

**За расправу спорова о ништавности брака закљученог између неправославних и православних код осталих цркава, надлежан је грађански суд** . . . . . 200

**Зајмодавац који у име дужника и за његов рачун депонује но-**

**вац код власти, не може тражити повраћај депонованог новца од Јована Д. Смиљанића**. 201

**Спорови о накнади штете коју грађанима причине државни или самоуправни органи и т.д. од Др. Здравка Здравковића**, адвокатског приправника . . . . 203

### ИЗ СТАЛЕШКЕ ЈУДИКАТУРЕ

**Преузиматељ адвокатске канцеларије не може даље заступати странку адвоката чију је канцеларију преузео без пуномоћнија саме странке**. . . . . 208

### ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ — БЕОГРАД

**Седница од 17. априла 1940. год.** 209

**Седница од 8 маја 1940. год.** . . . 209

**Седница од 15. маја 1940. год.** . . 210

### ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ — СКОПЉЕ

**Пленарна седница од 31 марта 1940 у Скопљу** . . . . . 211

**Седница од 9 априла 1940 у Скопљу** 211

**Седница од 16 априла 1940 у Скопљу** 211

**Седница од 8 маја 1940 у Скопљу** 212

Уредништво **Бранича** налази се у Дечанској 13/II. Рукописи се не враћају. Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означањем извора

**Бранич** доноси: расправе и чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења Адвокатских комора којима служи као званичан орган, и расправе, чланке и саопштења из судске праксе из свих области права и прати развој правног живота у земљи и иностранству.

**Бранич** излази крајем сваког месеца. — Годишња претплата за **Бранич** износи 80.— дин. За адвокате изван територије Београдске и Скопске адвокатске коморе, адвокатске приправнике, судије и судиске приправнике годишња претплата износи 60.— дин. Поједини број 10.— дин.



WWW.UNIBELGRADE

У  
Н  
И  
В  
Е  
Р  
З  
И  
Т  
Е  
Т  
С  
К  
А  
  
Б  
И  
Б  
Л  
И  
О  
Т  
Е  
К  
А

ПРИКАЗИ

*Славeљуд Б. Пойовић и Др. Јан-  
ко Таховић:* Одлуке опште сед-  
нице државног савета у години  
1937, 1938 и 1939. од *Војимира  
Радовића*, адвоката из Београда. 213

*Др. Ханс Бауер:* Вештачење пи-  
смених исправа, Београд, 1940.  
год. стр. 235. од *Др. Ј. Кула-  
ша*, адвоката — Београд . . . 214  
Белешке . . . . . 214  
Садржај правних часописа . . . 218





Милан Ж. Живадиновић — адвокат

## Десетогодишњица Савеза Адвокатских комора Краљевине Југославије

Још пре ступања на снагу Закона о адвокатима, који је у своме § 48 предвидео образовање Савеза адвокатских комора, ради заједничке заштите права и интереса адвокатског staleжа, наше адвокатске организације су радиле на оснивању Савеза адвоката, и у томе циљу њихови су се претставници састајали, водили разговоре и преговоре, иступајући као једна целина, и ако формално неорганизовани, у свима приликама када је требало да се заштите права и интереси адвокатског реда. Њихова је акција нарочито била интензивна и корисна у вези са доношењем јединственог закона о адвокатима, који је, може се с правом рећи, извојеван и то после дуге и тешке борбе.

Прва конференција у вези са оснивањем Савеза адвоката одржана је у Београду 20 септембра 1925 год. у просторијама клуба београдских адвоката. Овај састанак организовала је Управа Удружења јавних правозаступника за Србију и Црну Гору, користећи присуство великог броја адвоката на Првом конгресу правника, који је одржан од 18 до 21 септембра 1925 год. у Београду. На овоме састанку изабран је акциони одбор са задатком да пропагира оснивање Савеза адвоката и да то оснивање што пре спроведе у дело. Овој конференцији следовао је низ других састанака, који су одржавани наизменично у Београду и Загребу. На конференцији одржаној у Београду 30 и 31 октобра 1927 год., после саветовања и договора о начину да се убрза доношење новог закона о адвокатима, донета је, у вези са оснивањем Савеза адвоката, следећа резолуција:

„Потписани чланови адвокатских организација обавезују се:

а) у колико су преставници слободних адвокатских удружења, предложити својим Управним одборима, а по престанку ових, и следећој Главној скупштини, оснивање Савеза адвоката и приступ Удружења томе Савезу према правилима, приложеним овом закључку;

б) у колико су пак преставници адвокатских комора на правним подручјима, где нема слободних професионалних удружења, оснивати таква удружења са сврхом, да ова узмогну основати Савез, односно приступити Савезу према приложеним правилима, а у колико не би било могуће таква удружења основати, залагати се за придружење томе Савезу путем појединачних приступа.

Сви се пак обавезују заложити се свим силама за оснивање и успех Савеза адвоката Краљевине С. Х. С.

Овај рад по могућству спровести код свих адвокатских организација у земљи до краја марта 1928 год., како би се у току априла могао

одржати конгрес на коме ће се Савез основати и његова Управа по избору конституисати.

На бази статута усваја се пројект који је израдио г. Др. Иво Политео, адвокат из Загреба и претседник Друштва одвјетника, у вези ранијег нацрта, а евентуалне измене и допуне учиниће све адвокатске организације до годњег датума“.

Ову резолуцију потписали су делегати из Београда, Загреба. Љубљане, Осека и Новог Сада.

После ове резолуције радило се још интензивније на оснивању Савеза, али до пријема Статута није дошло. Ипак акциони одбор продужио је свој рад, у коме послу су се нарочито истицали преставници Удружења јавних правозаступника за Србију и Црну Гору и Друштва одвјетника из Загреба. Када је донет Закон о адвокатима од 28 новембра 1928 године, прекинут је рад за пријем Статута и образовање Савеза, с обзиром на садржину § 48 овога закона, али успостављена и утврђена веза између преставника адвокатских организација, није се ни онда прекидала. Напротив, акциони одбор је имао тежак и деликатан задатак, да после 6 јануара 1929 год. спасава с муком стечени закон о адвокатима и овоме одбору има се највише захваљити, што је нови закон о адвокатима од 17 марта 1929 год. тако брзо донет и што се тадањи законодавац задржао само на незнатним изменама, које нису заседале у битне принципе Закона од 28 новембра 1928 год.

Из овог кратког излагања се види, да је ово груписање адвокатских организација било од несумњиве користи за адвокатски ред и да је Савез, и ако формално није био образован, дао позитивне резултате. За спољни свет, Савез је стварно постојао, за његову се егзистенцију знало и са њоме рачунало. У извештају Друштва одвјетника из Загреба од 28 октобра 1929 год., у погледу узајамне везе адвокатских организација, стоји: „С одвјетничким институцијама у држави стојали смо у најбољим односима и где-год се указала потреба, радили смо заједнички. Тај рад је текао у најколегијалнијој хармонији па се и успех за законом о адвокатима и у још неким мањим акцијама има приписати тој хармоничној сарадњи“.

\* \* \*

Савез адвокатских комора Краљевине Југославије основан је на ванредној скупштини изасланика свих комора, одржаној у Београду 27 априла 1930 год. Овој скупштини председавао је Обрад Б. Благојевић, претседник Адвокатске коморе у Београду, који је на крају скупштине изабран за првог претседника Савеза. У вези са оснивањем Савеза донет је овај закључак:

„Адвокатске коморе у Краљевини Југославији и то: коморе у Београду, Подгорици, Љубљани, Новом Саду, Сарајеву, Скопљу, Сплиту и Загребу, заступане преко својих претседника, заменика претседника и изасланика, које су именовани и опуномоћили њихови одбори по § 44 слово л) Зак. о адвокатима закључују на данашњој скупштини да се оснује **Савез адвокатских комора Краљевине Југославије**“.

На овој скупштини донет је и Правилник Савеза, који је,

доцније, на шестој редовној скупштини у Сарајеву, претрпео незнатне измене и допуне.

Прва редовна годишња скупштина одржана је у Загребу 29 марта 1931 год., а затим су се скупштине низале овим редом: друга у Љубљани 13 маја 1932, трећа у Београду 2 априла 1933, четврта у Новом Саду 27 маја 1934, пета у Сплиту 26 маја 1935, шеста у Сарајеву 31 маја 1936, седма у Скопљу 16 маја 1937, осма у Дубровнику 29 маја 1938, девета у Загребу 28 маја 1939 и десета у Новом Саду 12 маја 1940 године.<sup>4)</sup>

Рад Савеза, за ових десет година, на заштити права и интереса адвокатског staleжа, у ужем смислу речи, може се поделити у главном у ове групе: (1) осигурање пуне примене Закона о адвокатима; (2) старање да се стечена права адвоката не крње новим законима и уредбама или погрешном применом постојећих закона и уредаба и да нови закони и уредбе не стављају адвокату у гори положај; (3) заштита интереса Адвокатских комора; (4) социјално осигурање адвоката и адвокатских приправника, и (5) измене и допуне Закона о адвокатима.

Означена деоба извршена је с обзиром на садржину реферата који су прихваћени на годишњим скупштинама Савеза и по којима су донете резолуције<sup>5)</sup>. У прву групу дошли би ови реферати:

- а) општа адвокатска тарифа;
- б) заступање пред духовним судовима од стране адвоката;
- в) о полагању судијског и адвокатског испита на подручју

<sup>4)</sup> Претседници Савеза, у току ових десет година, били су, осим првог претседника Обрада Благојевића, и то: Др. Иво Политео (1931/32 и 1938/39); Др. Јанко Жировник (1932/33 и 1940/41); Др. Драгутин Јанковић (1933/34); Др. Стеван Адамовић (1934/35 и 1939/40); Др. Рихард Бај (1935/36); Др. Нико Андријашевић (1936/37) и Бора Јанковић (1937/38). — Претседник Адв. коморе у Подгорици није биран за претседника Савеза, пошто је ова комора када је дошла на ред, молила да се на њеној територији, због удаљености, не држи скупштина и са истог разлога отклонила је избор свога претседника за претседника Савеза.

Секретари Савеза у току ових десет година били су: Милан Живадиновић (1930/31, 1933/34 и 1936/37); Др. Владимир Видман (1931/32 и 1938/39); Др. Антон Урбанц (1932/33 и 1940/41); Др. Никола Николић (1934/35); Др. Роберт Фирст (1936/37); Стеван Тривунац (1937/38); Др. Видан Благојевић (1937—1940) и Др. Василије Станковић (1939/40). — Од 1936 год. Савез има два секретара и то једног у Београду, а другог из седишта претседника Савеза. Изменом Правилника, коју је донела скупштина у Сарајеву 1936 год. овако је решено да би претседник Савеза могао преко секретара у Београду одржавати везе са министарствима и другим установама. — До ових измена благајник Савеза одржавао је ову везу, у коме циљу је за благајника стално биран адвокат из Београда. Дужност благајника вршио је од 1930 до 1937 год. Милан Живадиновић а од маја 1937 год. Др. Видан Благојевић.

<sup>5)</sup> Писмене реферате за годишње скупштине Савеза дали су и то: За Београд: Владимир Св. Симић, Др. Иван Рибар, Милан Ж. Живадиновић, Др. Радоје Вукчевић, Др. Видан Благојевић и Миливоје Благојевић; за Загреб: Др. Иво Политео, Др. Светозар Ивковић, Др. Владимир Видман, Др. Матеја Белић, Др. Миливоје Пинтеровић и Др. Људевит Шолц; за Љубљану: Др. Антон Урбанц и Др. Отон Фетих; за Нови Сад: Др. Коста Мајински; за Скопље: Драг. Тасић и за Сплит Др. Рихард Бај и Др. Јосип Барбијери.

Касационог суда у Београду, с обзиром на тач. 4 § 33 Фин. закона за 1938/39;

г) о обезбеђењу пуног провођења у живот свих прописа закона о адвокатима;

д) о примени адвокатске тарифе.

ђ) о адвокатском имунитету и адвокатској тајни;

У другу групу дошли би ови реферати:

а) закон о судским таксама и адвокати;

б) закон о земљишним књигама;

в) браниоци de lege late et ferenda;

г) закон о опште управном поступку и адвокати;

д) заступници странака по новом грађанском парничном поступку и уводном закону за гр. п. п., који не припадају реду адвоката;

ђ) о сигнатури, специјално с обзиром на правне лекове који долазе пред суд без потписа адвоката;

е) о измени поштанског правилника у погледу таксе за писма заступника сиромашних странака.

У трећу групу дошли би ови реферати:

а) порези, поштарина и таксе, обзиром на Адвокатске коморе и њихове пензионе фондове;

б) члански улози и неуредни чланови коморини дужници.

У четврту групу дошли би ови реферати:

а) нацрт закона о социјалном осигурању у вези са Законом о адвокатима;

б) социјално осигурање адвоката, и

в) о мировинским таксеним маркицама и мировинским фондовима у опште.

У пету групу дошли би разни реферати и предлози поднети на скупштинама Савеза у току минулих десет година, који се односе на реформе закона о адвокатима.

Савез је, даље, давао предлоге и доносио резолуције у вези са изменама и допунама постојећих закона, које су, поред заштите интереса адвоката, имале за сврху и убрзање поступка, као и целисходну измену постојећег законодавства у општем интересу. По овоме питању најисцрпнија је резолуција, донета на првој редовној скупштини одржаној у Загребу 1931 год., по реферату „Примена нових закона у пракси“, а овде ваља поменути и реферате са осме годишње скупштине одржане у Дубровнику 1938 год. и то: (1) О примени чл. 20 закона о извршењу и обезбеђењу противу државних и самоуправних тела; (2) О доношењу јединственог закона о таксама и (3) О потреби измене и допуне закона о извршењу и обезбеђењу.

\*

Али у своме раду, Савез се није задржао само на заједничкој заштити права и интереса адвокатског staleжа у чисто професионалном погледу, већ је своју делатност упутио и на заштиту права и интереса адвоката као грађана ове земље и тиме

www.посредно покушао да утиче на ублажавање поступака, који су, током времена, претили да укину све грађанске слободе.

УНИВЕРЗИТЕТСКА ВИБЛИОТЕКА

На трећој годишњој скупштини, одржаној у Београду 2 априла 1933 године, скупштина се изјаснила за примену општер кривичног поступка пред Државним судом за заштиту државе и у томе смислу донета је резолуција. — Отварајући седму годишњу скупштину у Скопљу, претседник Савеза је у своме говору нагласио: „... да успешно вршење адвокатског звања зависи од тога колико је поједина држава у истини правна. Грађанске слободе јесу у истини јемство за слободу адвокатуре, за постигнуће циљева, којима адвокатски staleж има да служи“. — Из извештаја који је поднет истој скупштини види се, да су упућене преставке Министру правде и Министру унутрашњих послова због злостављања адвоката и адвокатских приправника и њиховог спровођења кроз варош у оковима. — На осмој годишњој скупштини дискутовано је о потреби правилне примене закона према притвореницима и осумњиченима по закону о заштити државе и о начину вршења извиђања од стране полицијских власти. У вези са овом дискусијом донета је следећа резолуција: „Позива се Пословни одбор да предузме потребне мере за интегрално спровођење законског начела о подели извршне и судске власти и доследно томе начелу о истраживању и суђењу злочина искључиво од стране судске власти, чија је независност и законитост до сада релативно највише зајемчена“. На истој скупштини, у вези са пројектом закона о иступима, донета је ова резолуција: „Предлог закона о иступима противан је основним појмовима науке о кривичном праву и основним постулатима нашег кривичног законодавства, па је зато у интересу добре законитости и грађанске сигурности да се овај предлог одбије и приступи стручној изради новог пројекта“. — Најзад, на скупштини одржаној 12 маја 1940 год. у Новом Саду донета је резолуција у вези са Уредбом о принудном месту боравка од 15 децембра 1939 год. М. С. Бр. 1640/39.

\*

Из овог кратког извештаја се види, да Савез адвокатских комора већ десет година ради најистрајније и најпреданије, у пуној хармонији између свих комора у земљи, у циљу испуњења свога задатка, заснованог Законом о адвокатима. Ипак, Савез, за сада, није успео да постигне значајније резултате у погледу заштите права и интереса адвокатског staleжа, чему је узрок крајња индиферентност и непредусретљивост меродавних чинилаца, када су у питању предлози и резолуције Савеза адвокатских комора. Зато се корист од постојања Савеза, за сада, налази једино у чврстој спони и примерној слози, која постоји између преставника свих комора у земљи, као и у чињеници да рад Савеза, с обзиром на његову садржину, представља једно позитивно делање од трајне вредности. Под условом да ове две, основне, вредности остану неповређене, Савез ће свакако дочекати боља времена, када ће бити у могућности да постигне жељене резултате.

Марсел Р. Финц, адвокат — Београд.

## **Положај командитшора према управи или деловодству друштва. Његов положај у праву.**

### Увод.

*Неколико речи о командитним друштвима.*

Командитно друштво јесте оно трговачко друштво у коме другари, тргујући под заједничком фирмом, за друштвене обавезе одговарају једни неограничено и солидарно, а други само својим улогом.

Први пут су се командитна друштва јавила у средњем веку: спомињу се у обичајном праву средоземне пловидбе. Капиталисти су свој новац или робу поверавали неком бродском капетану који би се обавезао да прода ту робу у каквој туђој земљи, или би поверени новац инвестирао у земљи куда је лађа путовала. Временом је тај обичај прешао и на трговце који су трговали на копну, а разитку ове установе много је допринела забрана цркве давања новца под интерес.

Као што се из горње дефиниције командитног друштва види, постоје у тој врсти трговачког друштва две врсте другара: једни који за друштвене обавезе одговарају неограничено и солидарно, и који се зову јавни другари, и други који за друштвене обавезе одговарају само својим улогом: ови други зову се командитори.

### I

*Карактер односа командитора према јавним другарима.*

Наш трговачки закон није нигде јасно, прецизирао, као немачки и француски трговачки закон, који се чланови командитнога друштва имају сматрати као управа командитнога друштва, али се ипак из § 26. трговачког закона да закључити, да је наш законодавац мислио на јавне другаре кад је реч о друштвеној управи, и то у толико пре што је законодавац у § 29 трг. зак. изрично забранио командиторима да смеју управљати друштвеним послом. Према томе може се рећи да деловодство или управа друштва представљају јавни другари.

Намеће се сада питање у коме се односу налазе командитори према јавним другарима или управи друштва. Пошто је закон у своме § 29 Т. З. тако изрично забранио командитору свако учествовање у управљању друштва, то му остаје само да или свршава административне послове или да се према јавном другару налази у односу зајмодавца. О карактеру овога односа

<sup>1)</sup> При изради овог чланка служио сам се у главном књигама: Ch. Lyon-Caen et L. Renault: Manuel de droit commercial, и чланком Dr. P. С. Поповића: Законска забрана мешања командитора у друштвене послове.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА



мишљења се разилазе: једни сматрају да је то трговачко правно однос, док други сматрају да је то грађанско правни однос, и то са разлога што ни један од два горе поменута односа не спадају у трговачке послове, који су таксативно набројани у § 17. Закона о устројству трговачког суда, и што се из § 25. Т. З. види да командитор не мора да буде трговац: јер само по томе што је командитор он још није трговац, а исто тако положај командитора не одговара захтеву § 1 Т. З. који каже да ће се за трговца сматрати онај, коме је трговање обично занимање, и где је потребно да тргује под својим именом, што код командитора свакако није случај. У потврду тога мишљења цитирам и § 26 Т. З. који каже да се „Командитори имају сматрати као прости уложитељи капитала“. Најзад потсећам и на начин постанка командитнога друштва, када су командитори само давали новац на зајам, а давање зајма не може бити трговачки посао једино за то, што је новац намењен каквој трговачкој потреби. Осим тога циљ је командитног друштва да омогући учешће грађанског капитала у трговачким пословима, али ни у ком случају да од капиталисте — грађана створи трговце.

## II

### *Права и дужности командитора по закону — уговору.*

Пошто смо сада утврдили да је однос командитора према деловодству друштва грађанско-правне природе, треба да видимо која се права и обавезе рађају из тога односа. Како права, тако и обавезе командитора могу се поделити на оне које проистичу из закона и на оне којима је основ уговор.

Права командитора према управи по закону јесу: 1. да може захтевати да буде у служби друштва као обичан чиновник; 2. да може вршити с друштвом све могуће врсте послова; 3. да буде комисионар друштва; 4. да учествује у добитку друштва и у губитку до висине свога улога. 5. Да учествује у евентуалној измени друштвеног уговора.

Дужности по закону јесу: 1. Да плати улог. 2. Да се не меша у управљање друштва. 3. Да се придржава уговора.

Права командитора према управи друштвеној по уговору јесу: 1. Да постави деловођу. 2. Пренос деловодства. 3. Да тражи биланс. 4. Незвраћање примљене добити у случају ако би губитак друштва превазишао командиторов улог. 5. Да одреди висину годишњег добитка или губитка до кога се има сматрати чланом друштва. 6. Да одреди време иступања из друштва.

Дужности командитора према уговору састоје се једино у придржавању одредаба тога уговора.

## A.

### *Права по закону.*

**1. Да буде запослен као посленик друштва.** Командитор има несумњиво право да захтева од управе друштва да га ова прими

УНИВЕРЗИТЕТСКА  
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNI

као свога посленика, н. пр. као књиговођу, благајника, помоћника, правног саветника и т. д. јер се ту командитор према друштву не појављује као командитор, већ као неко треће, друштву потпуно страни лице. Важно је ипак напоменути, да командитор који је запослен као посленик друштва, мора бити у потчињеном положају друштвеном деловођи тако да тај његов положај не допушта трећим лицима никакву сумњу о његовим својствима. Исто тако, баш с обзиром на ту потчињеност командитора — посленика према друштвеном деловођи, под чијом управом једино и учествује у друштвеним пословима, не може бити апсолутно никакве опасности да ће командитор тиме што је запослен у друштвеном предузећу стећи изванредан одлучан утицај на управљање пословима командитног друштва и на тај начин загоризити интересима јавних другара. „Ово право командитора санкционисано је негативно одредбом § 29 Т. З. Изворник нашег Т. З. је француски Т. З. По првобитном тексту чл. 27. француског Т. З. коме одговара § 29. нашег Т. З., командитор не може обављати никакав посао управљања, нити бити употребљен за друштвене послове, чак ни као пуномоћник“. Међутим законом од 6. маја 1863. г. избачене су речи „нити бити употребљен за друштвене послове“. Наш Т. З. је од 1800 године тако да су наши редактори Т. З. имали пред собом првобитни текст чл. 27 Фран. Т. З. Пошто су пак наши редактори испустили речи „нити бити употребљен за друштвене послове“ то се онда може са пуно разлога претпоставити, да је командитору дозвољено да буде употребљаван за друштвене послове, које се законско тумачење и одомаћило код нас. По себи се разуме, да командитор као посленик ни у ком случају не сме да врши послове, које би командитно друштво обавезало према трећим лицима. У случају кад би командитор прекорачио своју компетенцију, наступиле би последице из § 30 Т. З. т. ј. командитор би постао неограничен и солидаран, као јавни другар одговоран за све друштвене послове. У том случају он одговара као *falsus procurator* т. ј. *omnis culpa* пошто његова обавеза према трећем лицу почива на овлашћењу које је добио на основу самосталног уговора о најму — *locatio conductio operarum* — са командитним друштвом.<sup>2)</sup>

2. Да са командитним друштвом, односно његовим деловођом склапа све врсте послова. У овом се случају командитор појављује као треће лице, и као такво може склапати све врсте послова у границама закона. Ако рецимо командитор продаје на велико какву робу, а командитно друштво на мало, онда је изван сваке сумње да командитор може са друштвом закључити уговор о снабдевању дотичном робом. Исто тако може командитор за друштво гарантовати код неке банке, али у сва-

<sup>1)</sup> Др. Радомир Поповић: Законска забрана мешања командитора у друштвене послове. Стр. 187.

ком случају мора јасно и изрично да се изјасни, да се не појављује у својству другара, већ као треће лице.

**3. Да буде комисионар друштва.** И ово је једно од неоспорних права које припада командитору, јер се не може ни у ком случају позвати на § 29 Т. З. Командитор не може бити пуномоћник друштва, јер комисион није пуномоћство, пошто комисионар ради за туђ рачун, али у своје име, док пуномоћник као треће лице, закључује с командитним друштвом засебан уговор о комисиону. Претпоставка је да и овде командитор-комисионар мора трећем лицу да скрене пажњу, да се појављује само у својству комисионара, а никако у својству другара командитног друштва.

**4. Да учествује у добитку друштва, а у губитку само до висине свога улога.** Командитор има право на један део добити, који је део обично опредељен уговором. У случају, да друштво не показује никакву добит, по законским прописима нема ни командитор право да нешто тражи.

Ако би друштво имало губитака, онда комисионар одговара по законским прописима само до висине свога улога.

**5. Да учествује у решавању о евентуалним изменама друштвеног уговора.** Нема сумње да је командитор на то овлашћен, пошто друштвени уговор и сувише задире у његове најбитније интересе као тајног другара, да би му закон могао одузети право на основу § 30 Т. З. да не учествује у измени друштвеног уговора, а то утолико више, што је уговор резултат сагласности свих другара, без обзира на ограниченост њихових обавеза. Било би неправично да само извесни другари имају право да једностраном изјавом воље присиле остале другаре на измене које не би можда одговориле жељама и интересима тих другара.

## Б.

### *Дужности командитора по закону.*

**1. Да плати улог.** Ово је најважнија и постојање друштва најбитнија обавеза командитора, пошто на тој обавези почива цео друштвени однос. Овај улог може бити како у новцу, тако и у роби. Поставља се питање, према коме је командитор обавезан да уплати свој улог: да ли према друштву или према јавним другарима. Несумњиво је да је то обавеза према друштву, али у случају ако командитор не плати на време свој улог, јавни другари као друштвена управа, имају право да командитора опомену на плаћање, а у случају када та опомена остане без дејства, да поднесу тужбу против командитора због неиспуњења уговора. Исто то право свакако имају и повериоци друштва, пошто они рачунају увек са целим капиталом, које је друштво објавило при своме конституисању.

О карактеру ове командиторове обавезе, мишљења су подељена. Док једна лица сматрају да је ова трговачког карак-



www.unijb.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

тера, други сматрају да је грађанског карактера. Ово се последње данас углавном сматра као тачно. У прилог овом мишљењу могу се навести аргументи који теорију о трговачком карактеру командиторове обавезе плаћања улога потпуно онемогућују. Правни посао којим се командитор обвезује да плаћа свој улог, не спада у трговачке послове, који су таксативно набројани у § 17 зак. о устројству трговачког суда. Теорија о споредним трговачким пословима овде не долази у обзир јер се ова теорија ограничује на то да учини трговачким оне правне послове који су узредни и у тесној вези са трговачким предузећем једног трговца, али не да комуницира, да да трговачку природу предузећу и свима оним лицима који у њему учествују. Без сумње, улог који се командитор обвезао уплатити има се употребити за трговачке операције командитног друштва, али то не може бити довољно да обавеза уплате тога улога постане трговачка“.

У осталом, већ и сама чињеница, да командитору трговање не мора бити редовно занимање, што се по § 1. Т. 3. тражи као услов за трговца, јесте јак разлог да се командитор не сматра као трговац, на према томе да и његова обавеза не буде трговачког карактера, већ чисто грађанског.

Осим тога не може се замислити трговац, који за своје обавезе не одговара неограничено, што је случај код командитора. Исто тако мало је вероватно да би законодавац једном трговцу забранио мешање у његове личне, трговачке послове, као што је то у § 29. Т. 3. урадио, из чега јасно произлази да законодавац командитора не сматра трговцем, на према томе и његова обавеза плаћања улога не може бити трговачког карактера, већ једино грађанског.

Поставља се питање, какав би карактер те обавезе био, кад би се командитор противно забрани § 29. Т. 3. мешао у друштвене послове, а није свој целокупни улог уплатио. На основу § 30 Т. 3. такав командитор, који је извршио један њему забрањен посао, постаје обавезан за све обавезе и дугове трговачког друштва т. ј. изједначује се у погледу обавезе према трећим лицима у свему с јавним другаром. Али и поред свега тога, он још увек не тргује у своје име, како то тражи § 17 закона о устројству трговачког суда, нити му због тога мора трговање бити редовно занимање. Значи, да је његова обавеза и даље чисто грађанског карактера, пошто се нису стекли сви услови потребни за својство трговца. Осим тога, било би и сувише неправедно захтевати од командитора? који се можда нехотице огрешио о забрану § 29. Т. 3., да се поред и онако већ осетне казне, одговорности за све друштвене обавезе, његова грађанско-правна обавеза одједном претвори у обавезу трговачког карактера, која је много строжија.

**2. Да се не меша у трговање друштва.** Наш законодавац је у § 29. Т. 3. изрично забранио командитору да сме управљати командитним друштвом. Ова законска забрана потпуно је оправ-



www.unilib.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

дана. Командитори, заштићени §§ 27 и 28 Т. 3. могли би нашкодити друштву склапањем правних послова, неповољних за друштво. Изглед на неку добит могао би да наведе командиторе на ризик, који никада не би сносили, да су за друштвене обавезе одговорни неограничено, јер им у најгорем случају пропада улог, док јавни другари одговарају неограничено за све друштвене обавезе. Ова забрана има се сматрати првенствено као заштита интереса јавних другара, а на другом месту и као заштитник трећих лица. Што се јавних другара тиче, није увек само у питању материјална одговорност која у случају мешања командитора у управљању друштва може бити врло велика, већ треба водити рачуна и о имену јавних другара, о њиховом положају у друштву и њиховом добром гласу. За рад јавних чланова може често да буде од пресудног утицаја, да ли име командитора остаје у тајности или је познато свима. Врло је вероватно да ће многи трговци одбити сваки однос с једним командитним друштвом ако сазнају да је командитор неко непоштено лице, или лице које нема добар глас. Том законском забраном пак одузета је командитору свака могућност, да се појављује према трећим лицима као другар командитног друштва.

Обрнуто стоји ствар у односу према трећим лицима. Таква лица могу, видећи командитора како свршава послове у име друштва, да се ослоне на његову способност као трговца, док можда командитор нема чак никаквог утицаја на јавне другаре, а још би мање они њему дозволили да се меша у управљање друштвом.

Наш законодавац иде још даље у тој заштити интереса јавних другара и трећих лица, и забрањује командитору чак и то, да може делати као пуномоћник друштва. „На први поглед изгледа, да је таква плашња и сувише претерана, јер пуномоћник не ради како он хоће него како му властодавац наређује, те у овом случају командитор и не би решавао хоће ли се у име друштва предузети посао, који би он имао да изврши као пуномоћник, него би то одлучио један другар, његов властодавац. Али и ако је све то тако, опет закон има унеколико основа да се плаши једне шпекулације коју командитори могу да изберу баш као прости пуномоћници. Било је случајева да су имућни шпекуланти оснивали командитно друштво с људима сиромашног стања, тако да су они у тим друштвима заузимали положај командитора. Кад је друштво радом својим стекло кредит, они су од јавних другара који су их морали слушати као људи сиромашни и од њих зависни, узимали пуномоћје, или за вршење друштвених послова у опште, или што је и било најчешће, само за извршење какве опасне шпекулације, коју су они сами смислили. На тај су начин, с пуномоћјем у руци, изигравали ону законску забрану о немешању командитора у друштвене послове“. Ова забрана нормира, као што смо већ рекли, не само однос између командитора и трећих лица, већ и однос између командитора и јавних другова, односно деловодства друштва. Међу-

тим се забране командитори не морају увек стриктно придржавати и уговором се често сасвим јасно одређује, који су послови допуштени командитору и који нису. Ипак сигурно је да се та забрана односи пре свега на оне послове који су чисто спољне природе, који се могу сматрати као управљање друштвом.

У односу командитора према управи друштва сви се послови могу поделити на три врсте послова: а) на послове који су допуштени командитору, б) на послове који су забрањени командитору и в) на послове за које је спорно јесу ли забрањени командитору.

а) **Послови који су допуштени командитору.** О тим пословима било је неколико већ раније говора. Допуштени су пре свега сви они послови који су чисто унутарње природе, и где командитор не долази ни у какав додир са трећим лицима у својству командитора. Допуштени су сви послови где се командитор појављује у односу према друштву као треће лице. Допуштено је командитору измена друштвеног уговора. Често се укаже потреба да се један такав уговор, који се обично склапа пре оснивања друштва, измени. Како је и овај уговор, као и сваки други уговор, производ сагласности воље странака, то се не може захтевати, да командитор све до престанка друштва буде везан тим уговором, и ако су се прилике у многоме и измениле. С тога се сматра да је командитору дато право да тај уговор измени, ма да то право нигде изрично није предвиђено, али већ самим тим, што законодавац ову измену уговора није забранио, може се сматрати да је одобрава. Јер врло је вероватно, да ће један командитор коме друштвени уговор после извесног времена не конвенира, радити на томе да тај уговор измени, а у случају да му је то забрањено, свакако не би презао ни од иступања из друштва, у колико му то наравно сам уговор допушта, и овако иступање командитора могло би услед помањкања капитала довести до веома непријатних последица по друштво.

Командитор несумњиво има право, као што смо већ напоменули, да буде намештеник друштва, т. ј. може бити књиговођа, благајник, надзорник и т. д., али је главно, да се он према управи друштва налази у положају потчињеног. У случају када је командитор саветник друштва, има се обратити нарочита пажња на то, да то буду заиста само савети, а не да се под видом каквог мишљења присили деловодство да изврши какву командиторову замисао. Исто тако из саме сврхе командитног друштва произилази, да командитор има права да врши контролу над управом, пошто је он ту својим капиталом заинтересован, и од доброг управљања зависи, хоће ли друштво показати на крају године какав суфицит, у коме је циљу друштво у највећој већини случајева и основано.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Све ове горе наведене послове командитор може вршити без бојазни да ће доћи у опреку са § 29. Т. 3.

**б) Послови који су забрањени командиторима.** Сви послови који спадају у спољашње управљање друштвом и које друштво обавезују према трећим лицима, забрањени су командиторима. Тачније речено, спољашње управљање друштвом састоји се не само у томе што се командитор понаша у сваком погледу као друштвени деловођа, са пуномоћством или без пуномоћја својих садругара, већ и у томе што активно и видљиво, јавно суделује у управљању друштвом дајући себи тиме изглед једног од друштвених деловођа и на тај начин наводи трећа лица да рачунају на његов лични кредит када ступају у обавезне правне односе с друштвом.

Исто тако командиторима забрањено је ма какво заповедање потчињеним или бирање лица која ће бити запослена у друштвеном предузећу, нити им је дозвољено да склапају уговоре и примају обавезе за рачун командитног друштва. Исто су тако забрањени сви послови који су у вези са обављањем друштвене трговине, односно сви они послови који преставаљају редовне послове командитног друштва, и ради којих је друштво и основано. По себи се разуме, да је командитору најстрожије забрањено да у својству командитора потписује или индосира менице, да потписује уговоре, поравнања, признанице, као и све врсте обрачунавања.

**в) Послови за које је спорно да ли су дозвољени.** Пошто наш законодавац тако категорички забрањује командитору свако мешање у спољне послове друштва, то једино може за оне послове бити спорно, да ли је командиторово мешање дозвољено, чија је сама природа таква, да се не може поуздано одредити, да ли ти послови спадају у унутарње или спољне послове.

На првом месту ту имамо деловодство, и то не статутарног деловођу, већ обичног деловођу, коме је деловодство поверено *ex post facto*. Спорно је, да ли је командитору дозвољено учешће у пословању таквог деловође, а решење тога питања зависи од тога, да ли се сматра, да забрана мешања командитора постоји у корист само трећих лица, као што мисле новији теоретичари, или у корист и јавних другара и трећих лица, које мишљење заступају новији писци.

Исти је случај и са преносом деловодства, и овде решење целог питања зависи од тога, које ће се становиште прихватити.

И давање нужне дозволе деловођи да може пуноважно за рачун и у име друштва закључити правне послове који прелазе обим овлашћења додељеног законом или друштвеним уговором, спорно је, и на ово, као на горње случајеве вратићемо се кад будемо говорили о правима командитора по уговору.

## В.

*Права командитора по уговору.*

Ма колико да је § 29 Т. З. ограничио права командитора, ипак се та права дају проширити и сужавати на један потпуно легалан начин: уговором који је закључен између командитора и јавних другара. По § 42 Т. З. ови су дужни да саставе писмен уговор, пошто закон изрично каже, да се оно, што је уговорено, не може сведоцима доказивати. Од овог уговора у главном зависи однос између командитора и јавних другара, зависи начин вођења друштва, постављање деловође, до које суме командитор или јавни другар учествује у добити друштва, контрола коју командитор има према управи друштва, захтевање биланса и најзад још и учествовање командитора у губитку друштва, које по уговору може бити веће него што је то законом предвиђено.

Може се уговорити да командитор одговара према јавним друговима неограничено, т. ј. не само својим улогом, већ целом својом имовином. Исто тако може се уговорити да командитор одговара према јавним другарима до једне суме, која је већа од његовог улога. Може командитор по уговору бити обавезан, да допуни свој улог ако би се појавио какав губитак друштвеним радом, да командитор који је ступио у друштво нема удела у добитку нити у губитку које је друштво имало пре но што је командитор ступио у друштво, или се може уговорити да командитор има право да подиже евентуалне добитке пре осталих чланова, да се улог има временом повећати, и најзад може и командитору да буде поверена управа друштва, али он у том случају, када је то изрично у уговору предвиђено, ипак не иступа према трећим лицима, већ то и ради деловођа, који је једини по закону овлашћен, да друштво према трећим лицима заступа. Овакав уговор, којим се командитору допушта управа друштва, није у опреси са забраном из § 29. Т. З. пошто командитор у ствари може да приведе у дело само ону замисао, којој се не противи управа, будући да једино она може да иступа пуноважно према трећим лицима, и мало је вероватно да ће управа свршити какав посао, који би ишао на уштрб друштва.

**1. Право командитора да захтева да се постави деловођа.**

О томе је већ раније било говора, и као што смо раније истакли, ту треба правити разлику између статутарног деловође и деловође коме је деловодство поверено *ex post facto*. Рекли смо већ да командитор има право при склапању уговора, да захтева постављање деловође, па било то једно треће лице или један од јавних другара. Како наш Т. З. у свом § 26 каже „ако има више објављених заједничких одговарајућих ортака, па било да они управљају и потписују сви или само један од њих за све...“ онда је извесно да је то право командиторово на закону основано. Занста тешко би било замислити рад једног друштва без деловође односно управе, и да наш закон ово право није ко-



мандитору признао, оно би се свакако имало сматрати као природно право командиторово.

Друкчији је случај обичног нестатутарног деловође. Дешава се да је уговор између другара закључен, а да је том приликом хотимично или случајно изостављена клаузула о постављању деловође. Како смо већ рекли, захтев командитора за постављањем деловође има се сматрати бар као природно право, те се мора узети као свршена чињеница, да командитор има право захтевати да се такав деловођа постави, и поред забране § 29. Т. З. и без бојазни да ће искусити казну § 30 Т. З. Несумњиво је од великог значаја по само друштво, па према томе и по интересе командитора ко ће да буде деловођа и каква су његова својства и каква је његова спрема. Ма да деловођа преставља друштво према трећим лицима, и ма да је утицај командитора на избор деловође у ствари мешање у управљање, спољне послове друштва, ипак се не може командитору порећи право да заштити своје интересе, у толико пре, што је то право законом загарантовано, и чини изузетак од забране § 29. Т. З. али наравно само једанпут, док је пренос деловодства на друга лица већ нешто друго, што се не може без даљег толерирати, и за што нема нигде законског основа. Према свему изложеном тврдимо, да избор деловође спада у право командиторово чак и ако уговором није предвиђено, а ако је ово право уговором предвиђено, није ни у каквој опреци са постојећим законским прописима.

**2. Опозивање деловође.** И овде, као и код постављања деловођа, треба правити разлику између статутарног и обичног деловође.

Статутарна деловођа је личност поверења, може се десити да извесни другари ступају у друштво једино ради тога, што је за деловођу постављен овај или онај, који ужива нарочито поверење другара. Имајући у виду то питање поверења, јасно је да ће како командитор, а тако и јавни другари, гледати да обезбеде том деловођи његов опстанак у том својству. Зато је готово увек тачно назначено у друштвеним уговорима, под којим условима и када се може вршити опозивање статутарног деловође. Те клаузуле односе се не само на то, када ће другари имати право да предложи опозивање, већ и на начин којим ће се то опозивање чинити, т. ј. да ли ће за то опозивање бити потребна сагласност свих другара, апсолутна већина и гласова, или само изванредан број гласова. Како је деловођа увек постављен сагласношћу странака, то је сигурно да је и за његово опозивање потребна сагласност странака. Зато је ван сваке сумње, да и командитор за кога је, као и за остале другаре, питање деловође једно битно питање, има право да се изјасни и решава о опозивању деловође, без бојазни да ће доћи у конфликт са забраном из § 29. Т. З. јер је то у суштини један унутарњи однос другара, на измену којег је командитор по закону овлашћен, а осим тога, као саговорач, има права да одобрава или

да се противи свакој измени уговора. У погледу опозивања обичног, нестатутарног деловође ваља прво расправити питање, да ли се законска забрана § 29 Т. З. има сматрати као средство које штити интересе другара и трећих лица, или само трећих лица.

Они који стоје на гледишту да ова законска забрана постоји ради штићења интереса како јавних другара тако и трећих лица, с правом тврде да нема никакве разлике између опозивања обичног и статутарног деловође, пошто је и опозивање обичног деловође, као и опозивање статутарног деловође, посао управљања друштвом на који командитор нема право. На супрот њима они који стоје на гледишту да законска забрана постоји само у интересу трећих лица, мишљења су да је командитору дозвољено опозивање обичног деловође, јер је по њима опозивање чисто унутрашњи посао, на који командитори без сумње имају права.

По мишљењу г. Др. Радомира С. Поповића, при одлучивању о праву опозивања деловође није главни моменат то, у чију корист постоји забрана § 29. Т. З., већ првенствено треба водити рачуна о томе да је опозивање сваког деловође једног личног друштва, у ствари једна од практично најважнијих последица права контроле и надзора над деловодством. Г. Др. Поповић каже даље: „за оне чланове друштва којима није поверено управљање друштвеним пословима, опозивање друштвеног деловође је често једини начин да се ослободе његовог деловодства које им изгледа штетно или опасно по друштвене послове. За њих је то свакако најцелисходније, јер је најефикаснија, ако не и једина ефикасна санкција њиховог права контроле и надзора над радом друштвенога деловође. Спорити неком од њих да учествују у решавању о опозивању друштвеног деловође, значи учинити илузорним то њихово право контроле и надзора над његовом делатношћу у друштву, значи практично лишити их тога права, одузети им га. А међутим то право припада свима члановима трговачких друштава који нису деловође, без обзира на њихове одговорности за друштвене дугове, дакле и командитору исто као и јавним другарима, јер је то природна и логична последица њиховог својства другара, саставни део тога њиховог својства, прерогатива која у њихову корист потиче из битности самога уговора о друштву. Будући да неоспорно припада свима члановима друштва, који нису деловође, сваки од њих овлашћен је да на исти начин врши то своје право. Апсолутно је немогуће чинити ма какву разлику између командитора и јавних другара у погледу употребе тога њиховог права, а спорити командиторима могућност да то своје право врше на који од начина који је иначе дозвољен јавним другарима. Право контроле и надзора над друштвеним деловођом припада у истој мери и у истом обиму свима осталим члановима друштва, били они јавни другари или командитори, јер је то право услов постојања самог уговора о друштву, па тиме и њиховога својства другара,

и то њихово својство мора бити поштовано у свима његовим последицама и у свима његовим манифестацијама, без икаквог обзира да ли га врше јавни другари или командитор, дакле, следствено томе, и у погледу начина његовог вршења које се састоји у учешћу, у решавању о опозивању друштвеног деловође.

Према томе ми сматрамо да командитор може потпуно слободно и без икакве бојазни да ће тиме изгубити користи своје ограничене одговорности за друштвене дугове, учествовати у решавању о опозивању обичног, нестатутарног деловође не зато што је то посао унутрашњег управљања друштвом и без обзира на то да ли наша законска забрана обухвата послове само спољашњег или и унутрашњег управљања, већ зато што је то посао унутрашњег управљања друштвом и без обзира на то да ли наша законска забрана обухвата послове само спољашњег или и унутрашњег управљања, већ зато што је то једна од практично најважнијих манифестација права контроле и надзора, најефикаснија, често и једна ефикасна санкција тога права, која припада свима садругарима који нису деловође, па дакле и командитору који га може и мора моћи несметано и без икаквог ризика вршити. Али све то, разуме се, само под условом да учествовање командитора у решавању о опозивању деловође буде извршено на такав начин да трећа лица не могу озбиљно и оправдано доћи у заблуду односно правног положаја у друштву и обима одговорности за друштвене дугове оних другара, који су командитори“.

**3. Право захтевања биланса.** Ма да ово право није по закону предвиђено ипак оно може да постоји по уговору пошто спада у унутрашње друштвене послове. Само ово право није један минимум као што је рецимо право надзора. На против пошто се из биланса да видети цео рад друштва, његов успех или неуспех, потраживања и дуговања то се командитору мора признати право да од управе захтева бар сваке године једанпут биланс, како би могао да буде тачно обавештен о висини потраживања и дуговања друштва.

Пошто командитно друштво, као сва друга трговачка друштва, мора водити своје трговачке књиге то је онда несумњиво да и командитно друштво мора водити уредне књиге, а биланс се мора подударати са трговачким књигама. У случају да се биланс не подудара са књигама, командитор може тражити, ако је то уговором нарочито предвиђено, да се књиге контролишу или да се биланс поправи, измени или допуни према књигама. Биланс се пак не би могао нападати с тога што командитор није сагласан са неким издатком који је у току године учињен, пошто му је забрањено да се меша у управљање друштва. Разуме се да командитор мора имати оправданог разлога ако преко године тражи да му се начини биланс и мора да је с правом посумњао у исправност рада деловође, или у исправност вођења трговачких књига.

**4. Право невраћања добити.** Као што смо већ раније рекли командитор према трећим лицима одговара за друштвене обавезе само до висине свога улога. Видели смо, да се ова његова обавеза може проширити и сужавати: наиме, може се командитор обавезати да јамчи према другарима до једне суме новаца која је већа од његовог улога, или да буде неограничено одговоран. Исто тако може уговором бити ослобођен тога да одговара до висине свога улога и у том случају одговара само до суме предвиђене уговором.

Међутим може се десити, да је командитор примао на име добити извесне суме али да то у ствари није била добит, већ да је друштво било у губитку или су евентуално ти губитци доцније настали. Поставља се питање да ли је, и ако јесте, до кога износа командитор обавезан да врати примљену добит.

И овде се треба прво обазрети на § 26. Т. 3. који каже да је командитор обавезан за друштвене обавезе само до висине свога улога. То значи да командитору може у најгорем случају да пропадне улог, ако је добит коју је он примио, толика или већа од његовог улога. Друго је питање како је дошло до тога да је командитору могла бити исплаћена добит кад је друштво трпело губитке, и то питање свакако понекад задире у кривично право.

На другом месту треба имати у виду друштвени уговор, или уговор о ортаклуку како га наш закон зове. По томе уговору могу да се закључе најразноврсније комбинације и одвело би нас и сувише далеко када би се те комбинације овде набројале. Да поменемо само толико да нема никаквих граница које се могу ставити саговорачима у погледу уговарања добитка и губитка.

Према томе ма колико један командитор изузео добити из друштвене касе одговара према трећим лицима по закону само до висине свога улога.

Само се по себи сада намеће питање, да ли је командитор одговоран и за оне дугове који су настали пре но што је он ступио у друштво. По закону и у овом случају командитор одговара за ове дугове друштва до висине свога улога, али како не постоји командитно друштво без уговора, то је онда сигурно да ће командитор при уговарању то питање расправити, и од његове воље зависи хоће ли за те раније дугове одговорати или не. У случају да о томе ништа изрично није уговорено мора се водити рачуна о законском пропису и у том случају би командитор свакако одговарао и за те дугове.

**5. Право иступања из друштва.** Ту имамо два случаја: а) да командитор само иступа из друштва и б) да иступањем командитора и само друштво престаје.

а) Како је за све другаре обавезно да саставе уговор о ортаклуку то је онда сасвим разумљиво да се према томе уговору саговорачи и имају управљати у случају иступања командитора из друштва. Може бити уговорено да командитор исту-

па из друштва одређеног дана, или после одређеног времена, у случају иступања других другара, у случају опозивања деловође; његово иступање из друштва може бити условљено и извесном добити коју друштво треба да да годишње, или до одређенога датума. Али главно је да је уговором предвиђено, када командитори иступају из друштва. Пошто се овакав уговор по § 45 Т. З. има одмах по закључку јавно обзнанити то је онда и трећим лицима познато, тако да не може бити говора о томе, да ли ће треће лице трпети услед тога неку непредвиђену штету.

Што се тиче улога опет све зависи од уговора. Може се уговорити да се улог одмах исплати или да се исплати тек по одређеном року; може се уговорити, и то бива најчешће, да се улог исплати командитору тек по закључењу биланса или ако се покаже да до иступања командитора није било губитака, за које командитор има да одговара, (пошто су трговачки послови често такве природе да се тек после извеснога времена може знати да ли је дотични посао добитак или губитак за друштво). Најлогичније је свакако, да се улог одмах по иступању исплати, али то не мора увек да буде случај као што смо видели.

б) Сасвим је други случај када иступањем командитора престаје само друштво. Није то неки законски пропис који каже да иступањем неког командитора престаје друштво, већ и овде као однос почива на друштвеном уговору. При томе је наравно потпуно свеједно да ли се цело друштво састоји из једног јавног другара и једног командитора, или од већег броја јавних и тајних другара. Иступањем командитора престаје друштво као такво и онога тренутка када је по § 45 тач. 2 Т. З. објављен престанак друштва престаје да важи законска забрана § 29. Т. З. Из тога се изводи једно веома важ право за командитора: право да буде ликвидатор друштва. У случају пак да обзнана престанка друштва није испуњена сходно § 45 Т. З. командитор према трећим лицима одговара неограничено и солидарно ако је се почео бавити ликвидацијом друштва, пошто је ликвидација несумњиво један посао управљања друштвом, које је по § 29. Т. З. командитору изрично забрањено.

### Г.

#### *Дужности командитора по уговору.*

Као што се уговором могу уговорити права командитора, тако се исто могу уговорити и његове дужности, а неиспуњавање истих може изазвати поништај уговора. Међутим дужности које се командитору могу уговором наложити, тако су многобројне да би било бесциљно набрајати све па ћемо се стога задржати само на онима који су најзанимљивији, и за које је спорно јесу ли и у колико су дужности командиторове према јавним другарима, а то су дужности услед којих настаје сукоб закона.

## Д.

Как наш Грађански закон у својим §§ 5 и 45 посредно допушта странцима да могу бити трговци, то је онда занимљиво посматрати случајеве у којима је један од другара странац, а како нас овде поглавито занима положај командитора, то ћемо његов положај и испитати. Постоје три случаја: а) да командитор буде странац, б) да јавни другар буде странац, в) да и командитор и јавни другар буду странци.

а) Командитор је странац. Како по нашем тако и по страном закону другари могу уговорити све оно што не стоји у супротности са законским прописима. Узмимо сада случај да је у Београду основано једно командитно друштво у коме су сви другари сем једнога командитора Југословенски поданици. Командитор је рецимо Немац. Пошто је главни капиталиста, инсистирао је да уговор о ортаклуку буде написан саобразно немачким законским прописима, а јавни другари нису томе ништа приговорили, тако да је уговор заиста и написан саобразно прописима немачког трговачког закона. Тим је уговором уговорено између осталог, да се командитор може појавити као пуномоћник друштва, што је по немачком праву дозвољено, а по нашем изрично забрањено. И наравно кад би сада командитор хтео то своје право из уговора да користи, дошао би у конфликт са нашом забраном из § 30 Т. З. па макар био и уверења да на овакав рад има права. Настаје сада питање: по коме ће се закон овај спор решити и хоће ли командитор бити одговоран као сви остали јавни другари, или не.

Наш законодавац је у § 46 Грађ. зак. предвидео овај случај. Тамо од речи до речи стоји: „Ако Србин са туђином у Србији посла имао буде, судиће се по овом закону ако туђин не докаже, да су туђоземски закон за основ узели“. Одавде излази да по изузетку само страни поданик, а не и српски, може тражити примену страног закона, ако докаже да су уговорачи имали пред очима страни, у овом случају немачки закон. Доказ о томе дакле има да поднесе странац тако да ништа не би вредело када би наши поданици — јавни другари — признали да су имали пред очима страни закон, већ ће странац — командитор морати то да докажује другим доказима, као сведоцима, исправама и т. д.

Командитор — Немац који зна да је по немачком праву овлашћен да дела као пуномоћник и који зна да по немачком праву одговара само за оне последице које су наступиле услед његовог рада, неће ни у ком случају пристати да му се суди по нашем закону, који га чини солидарно и неограничено обавезним за све друштвене обавезе. Стога ће се он позвати на § 46 Грађ. зак. и захтеваће да се овај сукоб реши по немачком праву. Како је пропис § 46 Грађ. зак. *ius dispositivum* пошто од воље странца зависи хоће ли доказивати да су уговорачи имали пред очима немачки закон, то онда овде постоји колизионо правно упућивање на немачки закон. Према томе ово ће се питање

нишг теоријски, упркос пропису § 13 Грађ. зак. решити по немачком праву, по коме командитор неће бити неограничено одговоран за све друштвене обавезе већ само за оне које су настале његовим радом и у колико командитор трећа лица није обавестио да дела само као пуномоћник друштва.

б) Јавни другар је странац. Како је нашим законом јавни другар исто толико, ако не и више заштићен него ли у страном законодавству то је онда врло мало вероватно да ће у случају кад је јавни другар странац, искрснути какав сукоб. Али ту би се могло десити да дође до сукоба закона и онда би и у том случају имао да се примени § 46 Грађ. зак. у колико се то не би противило јавном поретку, односно § 13 Грађ. зак.

в) Јавни другар и командитор су странци. И у овом случају треба применити § 46 Грађ. зак. који каже: „Ако туђин са туђином у Србији што предузме судиће се по овом закону у оном случају ако би из тога закона следства у Србији за њих проистичала, и ако нарочитога уговора немају да су право своје на туђоземском закону основали“. То значи да ће се увек применити српски закон, сем случаја ако странци нису нарочито у уговору означили да су при закључењу уговора имали у виду стран закон. А врло је вероватно да странци закључују своје уговоре по своје иностраном праву и у том случају би судија опет на основу § 46 Грађ. зак. морао да упуте странке на њихово домаће законодавство. Може се појавити случај да ови странци који закључују уговор о ортаклуку нису исте народности, да је рецимо један Талијан а други Француз. По коме ће се праву сада пресудити овај спор и на који закон упућује наш § 46 Грађ. зак. У случају да свој уговор нису базирали на неком страном закону питање је лако решити, јер следства из овога уговора проистичу за њих несумњиво у Србији па се према томе свако спорно питање има решити по нашем закону. Ако су пак ови странци имали пред собом један стран закон онда ће се спор пресудити према страном закону. Рецимо да су пред собом имали француски закон, онда ће се тај спор пресудити према француском праву, у колико то француско право допушта и у колико не упућује на неко друго, у овом случају талијанско право. Другим речима наш закон тражи да се странке определе који су закон пред очима имали при закључењу уговора, односно да уговор добије национални карактер. Значи да би упућивање имало жељено дејство оно мора да решава један сукоб надлежности, т. ј. оно мора бити колизионо правно упућивање.

Код ових случајева сукоба закона појављује се питање да ли овакво уговарање примене страног закона није противно јавноме поретку и самој институцији командитнога друштва. Посматрајући цело ово питање са гледишта теорије Међународнога приватног права мора се одговорити негативно, у колико другари нису имали намеру да изиграју домаћи закон, јер један од главних услова упућивања јесте да је уговор подложен једној држави према којој несумњиво има просторне односе, а у

просторне односе свакако спада држављанство, домицил или место уговарања другара, што увек мора да буде случај, пошто је по нашем праву само странцима допуштено да се позивају на страни закон па је према томе и овако колизионо правно упућивање, где су држављанство, домицил или место закључења уговора прикључени моменти, несумњиво допуштено. А у колико се такво упућивање не противи јавноме поретку односно § 13 Грађ. зак. стоји до судије да у сваком поједином случају одлучи.

## Б.

### *Положај командитора у неким страним законодавствима.*

#### І. По француском праву.

У француском праву које је најближе нашем трговачком праву треба разликовати две врсте командитног друштва: обично командитно друштво и командитно друштво на акције. Француски трговачки закон је изворни закон нашег трговачког закона те је према томе сасвим разумљиво да између ова два закона има доста сличности.

У погледу права командитора према јавним другарима може се рећи оно исто што смо рекли и за наше право: командитор има право да учествује у добити друштва, да одговара својим улогом за све друштвене обавезе да свој улог не може да повуче све док друштвени повериоци рачунају са тим улогом, и најзад има право контроле над деловођом. Обавезан је да плати свој улог, а у погледу карактера те обавезе мишљења су подељена: једни тврде да је то грађанска обавеза а други да је трговачка.

Командитору је забрањено свако мешање у друштвене послове, нема право да се појави као пуномоћник друштва, међутим у случају ако се командитор огреши о ту законску забрану онда не постаје неограничено одговоран за све правне послове које је друштво закључило, већ постаје солидарно и неограничено одговоран само за оне послове, само за оне дугове, који проистичу из његових правних послова недопуштеног учествовања у управљању друштвеним предузећем. На против за остале дугове друштва, за онај део дугова у којима командитор није ни у колико учествовао, командитор ће одговарати неограничено и солидарно према броју и озбиљности правних послова мешања у управљање друштвом и то по апсолутно слободној оцени суда. Јер за суд је то фактивно питање, докле ће ићи та неограничена и солидарна одговорност командитора, који се огрешио о забрану мешања у управљање друштва. Од уверења суда зависи хоће ли таквога командитора огласити одговорним можда само до висине његовог улога, ако стекне уверење да је радио у доброј намери или је налазио да друштвени интереси безусловно захтевају да он интервенише, или ће га прогласити неограничено и солидарно од-



говорним за целокупно друштвено дуговање, дакле и за оне друштвене дугове у чијем заснивању није имао никаквог удела, у случају да се командиторово недопуштено управљање друштвеним пословима састојало из многобројних и узастопно обављених правних послова или, ма да ограничено само на извештан број правних послова, да су ови ипак били од највеће важности по друштво и његов опстанак.

Као што се из овога види, ма да је по француском трговачком праву командитор доста везан, ипак му се пружа могућност да кад тад интервенише и да та његова интервенција, учињена у најбољој намери, не повлачи за собом строгу санкцију нашега права већ само оправдану, умеренију санкцију.

II. По немачком праву.

Као и у француском, и у немачком праву постоје две врсте командитних друштава: обично командитно друштво и командитно друштво на акције.

По немачком праву командитор је дужан да плати свој улог, али он зато има законом заштићено право контроле над радом управе, има право да захтева годишњи биланс, па и контролу вођења трговачких књига онога тренутка кад посумња у исправност истих. Поред свега тога немачки трговачки закон прописао је у свом чл. 157 да је за све међусобне односе другара меродаван првествено друштвени уговор, тако да тај уговор не може ни у ком случају доћи у конфликт са постојећим законским прописима.

Чл. 158 нем. т. з. каже: „Командитор није ни овлашћен ни обавезан на управљање командитним друштвом“. Из тога излази да постоји и у немачком праву забрана мешања командитора у управљање друштвом. Та забрана међутим није тако категорична као што је у нашем праву; наш закон изрично забрањује командитору да може бити пуномоћник друштва, док по нем. т. з. он то може да буде. Иначе, нема права да се противи наредбама и раду деловодства.

У свом чл. 167 т. з. каже: „командитор који за друштво склапа послове, а не изјави изрично да ради само као пуномоћник или прокуриста, обавезан је по тим пословима исто као и лично одговорни другар“. Из овога се види да командитор, ма да није по закону овлашћен нити обавезан да то чини, ипак може у име и за рачун командитног друштва којег је он члан, склапати правне послове. Он то може чинити само у случају ако је за то овлашћен једним специјалним пуномоћјем које је добио од управе или деловодства друштва. Па и онда мора при склапању правног посла изрично да напомене трећим лицима да ради не као члан друштва већ као његов прокуриста или пуномоћник. Иначе, ако то не би урадио, он постаје неограничено и солидарно обавезан за све друштвене обавезе које су потекле из оних правних послова које је склопио као прокуриста или обичан пуномоћник командитног друштва. Као што се види, главно је да командитор учини потребну изјаву тре-

ним лицима па да и даље одговара по закону ограничено до висине свога улога.

Осим тога дозвољено је законом, да се у уговору који другари склопе међусобно, пренесе деловодство управе на једног командитора, дакле сасвим противно оном што је закон наредио у свом чл. 158. т. з. Али зато постоји пропис чл. 157 т. з. по коме је уговор првенствено обавезан за странке који је принцип у осталом једино оправдан у приватно-правним односима странака. На тај начин, прописи нем. т. з. битно се разликују од нашег трг. зак. који је застарео и непотпун.

### III. По талијанском праву.

Врло слично нашем трговачком закону редигован је и талијански трг. зак. И по талијанском праву само јавни другари одговарају солидарно и неограничено за друштвене обавезе, али ако би случајно име командиторово било објављено у уговору о ортаклуку, онда је то по § 114 т. з. разлог да и командитор постаје неограничено одговоран за све друштвене послове.

Законска забрана мешања командитора у друштвене послове врло је близу нашој законској забрани, јер ни по талијанском праву командитор не може предузимати никакве послове који би створили ма какве обавезе за друштво. Огреси ли се о ту забрану, командитор постаје исто тако неограничено и солидарно одговоран за све друштвене обавезе као и јавни другар. Међутим у § 118. Т. З. законодавац је командитору ипак створио могућност да ради за друштво и редиговао је § 118 овако: „Ако буде издата пуномоћ за какав специјални посао онда он (командитор) прима лично, и као солидарни дужник заједно са друштвом обавезе које би се изродиле из овога посла.“ Овде није толико занимљиво то што је командитору допуштено да дела као пуномоћник друштва, јер тога има најзад у немачком праву као што смо већ видели, већ то да је законодавац редиговао текст тако, да командитор не постаје садужник заједно са јавним другарима, као што је то уобичајено, већ са друштвом. Ту је још јаче истакнута разлика између командитора и јавних другара и из овога се да видети колико су командитори једна група за себе, којој на супрот стоје јавни другари.

Овим ставом § 118 т. з. створена је командиторима могућност да раде за друштво и да интервенишу тамо где је потребно, али их је баш за те послове, које су они преузели, начинио одговорним тако да ће командитори добро размислити хоће ли се упустити у какав посао, а нарочито ће водити рачуна о исходу тога посла, што је и био циљ законодавца.

### IV. По швајцарском праву.

Швајцарско право нема посебан трговачки законик али ипак зато има своје трговачко право које је кодифицирано. Данашње швајц. трговачко право није више скуп разних кантонских права, већ је то збир прописа о трговцима и трговачким пословима који су унети у облигационо право. На швајц. обли-

гационо право имали су утицаја немачко и француско трговачко право и то прво на менично право а после на остале делове облигационог права. И ма да нема трговачког законика, ипак су сви прописи о командитним друштвима необично прецизни.

Како по немачком праву тако и по швајц. т. праву однос јавних другара према командиторима одређује се првенствено према уговору о ортаклуку § 594 ал. 1. Међутим потпуно је искључена ма каква делатност командитора према трећим лицима. Али ма да је пом. прописом § 594 дата потпуна слобода уговарања, ипак је закон у § 541 забранио сваки уговор, којим би се спречио командитор да има право контроле над радом друштва, право прегледа књига као и биланса и у свом последњем ставу изрично каже: „Уговор који је у опречи са овим параграфом 594 ништаван је“. Овде имамо случај да је законодавац створио овај пропис несумњиво у интересу командитора, те се не може десити да се уговором одузме командитору оно најосновније право: заштита свога интереса. Али већ у идућем ставу истога прописа законодавац каже: „Он (командитор) није овлашћен да се противи преузимању ма каквог посла од стране деловође који је по швајц. праву један од јавних другара. Али ако би ипак преузео неки посао у име друштва не изјаснивши се о томе трећем лицу да делује као пуномоћник, постаје неограничено и солидарно одговоран за све друштвене обавезе. И најзад имамо још један пропис у § 596 који много потсећа на нем. т. зак. и који прописује да судија одлучује о висини добитка или губитка командитора, у колико то не би било предвиђено друштвеним уговором.

Из горе изложеног да се видети да је се законодавац трудио да што правичније заштити интересе како јавних другара тако и командитора, док су други законодавци више заштитили јавне другаре од командитора дајући им по закону већа права и већу безбедност њихових интереса.

*Вишомир М. Петровић, судија Окружног суда — Куманово.*

### **Важности прописа §§. 150. и 151. закона о шумама у односу на кривични закон**

Међу казним наређењима Закона о шумама налазе се прописи §. 150. и 151. који говоре о начину кажњавања извесних дела, управљених противу одређених имовинских објеката — противу обореног, непрерађеног или прерађеног дрвета, дрварске робе, дубећег дрвета у шуми и садница. Ови прописи описују радње које се имају казнити али не одређују и казну којом се имају казнити, него у погледу казне наређују да се извршилац дела казни за крађу — како то наводи §. 150 — односно као крадљивац — како наводи §. 151 — по кривичном закону. Питање је: да ли поменути прописи Закона о шумама

важе као посебни кривично-правни прописи, који установљавају специјални појам кривичног дела, за које везује санкцију одређену за крађу по кривичном закону, или су то прописи деклараторне природе, који из домена Закона о шумама издвајају извесне облике повреде правних добара, па их упућују у домен кривичног закона. Да ли изрази: „по кривичном закону“ (§. 150) и „по одредбама кривичног закона“ (§. 150) и „по одредбама кривичног закона“ (§. 151) значе, да се и дела и казна имају утврдити по прописима кривичног закона, или, напротив, значе, да се овим изразима за дела из §. 150. и 151. Зак. о шумама наређује казна, која је кривичним законом одређена за крађу?

Одмах напомињемо, да је судска пракса у погледу овога питања колебљива. Распрострањено је схватање, да прописи §§. 150. и 151. Закона о шумама установљавају појмове кривичних дела *suí generis*, на које се има применити казна за крађу одређену у кривичном закону. Доследно овом схватању, кад се утврде околности означене у §§. 150. и 151. Зак. о шумама, има се применити казна предвиђена за дело крађе по кривичном закону, без обзира, да ли установљено дело долази под појам крађе са гледишта кривичног закона. Просто присвајање дрвета или робе, како је означено у §. 150. и просто обарање дрвета, сечење и изношење садница означено у §. 151. без осталих елемената појма крађе по §. 314 крив. зак., судови кажњавају као крађу. Покушаћемо да у даљем разлагању ово питање рашчистимо и да утврдимо, да ли је означена пракса судова законита. У излагању служићемо се овим редом: у првом реду посматраћемо питање одвојено са гледишта §. 150. Зак. о шумама; затим одвојено са гледишта §. 151. пом. зак. и најзад на бази онога што тако утврдимо, на бази општег правног знања и свога схватања о положају поменутих прописа у систему права — изложићемо свој закључак о ствари.

1. Пропис §. 150 Зак. о шумама гласи: „Ко противправно присвоји оборено или израђено дрво или готову робу, без обзира да ли се налази у шуми на месту израде или на стоваришту (слагалишту) — казниће се за крађу по кривичном закону“.

Ако се овај пропис сматра као посебан кривично-правни пропис, који установљава појам кривичног дела *suí generis* суд би морао да примени казну одређену кривичним законом за крађу, на свакога, који противправно присвоји ствари означене у §. 150. Зак. о шумама и онда, када у том делу нема елемената потребних за појам крађе по кривичном закону. Ово гледиште доводи до извесних тешкоћа у мишљењу и до компликација у пракси које ћемо ниже набројати једну по једну.

1) кривични закон познаје три облика противправног присвајања туђе покретне ствари: крађу, чији је појам одређен у §. 314 к. з., утају, чији је појам одређен у §. 318 к. з. и противправно присвајање, које спада у појаве ван случајева



крађе и утаје, предвиђено као нарочито кривично дело у §. 322 кривичног закона. Пропис §. 150. Зак. о шумама, схваћен као посебан кривичноправни пропис, брише све разлике између ових разних облика противправног присвајања превиђених у кривичном закону и наређује, да се свако противправно присвајање казни као крађа по кривичном закону. То је битно отступање од основне линије кривичног права. Циљ кривичног права је заштита друштва помоћу одмазде и васпитног деловања средством казне. Кривични закон је извршио класификацију кривичних дела према друштвеном значају објекта и према начину извршења кривичног дела. Прави, финални смисао овакве класификације почива на претпоставци веће или мање антисоцијалне воље деликвента, и на потреби, да се на супрот тој антисоцијалној вољи постави одговарајућа казна као заштитна мера друштва. С обзиром на овај основни став кривичног права извршена је у кривичном закону диференцијација појаве противправног присвајања туђих покретних ствари тако, да су разни облици (начини) присвајања угрожени разним врстама и разном мером казне. Као што рекосмо, пропис §. 150. зак. о шумама брише све разлике или не води рачуна о разликама између појединих облика противправног присвајања предвиђених у кривичном закону; он изједначаје онај облик, који би по одредбама кривичног закона спадао под појам најтежег кривичног дела и онај облик који би по одредбама кривичног закона спадао под појам најлакшег кривичног дела те врсте, па за сва та разна дела предвиђа једну казну — казну предвиђену за крађу по кривичном закону.

Ово је јасно одступање од основне линије кривичног права. Ово је још нешто више: противречност основном принципу на коме почива класификација кривичних дела у кривичном закону, јер одређује исту казну за разне облике противправног присвајања туђе ствари и без обзира на индивидуалне околности дела, противно кривичном закону, који је од противправног присвајања туђе ствари израдио више специјалних појмова кривичног дела и одредио за њих разне врсте и меру казне. Ово је противречно самом духу кривичног права, јер не одговара његовом основном циљу; кривично право је рационални систем правних правила, којима је циљ заштита друштва средством казне; разлог кажњавања су предвиђена кривична дела, за која је унапред одређена врста и мера казне; степен казнене реакције одређен је на основу претпоставке о већој или мањој антисоцијалној вољи деликвента. На супрот овоме §. 150 одређује да се за овако противправно присвајање казни као за крађу по кривичном закону.

У даљем излагању покушаћемо да утврдимо да ли је законодавац са §-ом 150 Зак. о шумама заиста установио посебно правно правило, које на изложени начин одступа од основне линије кривичног права, противречи основном принципу класификације дела у кривичном закону и у духу кривичног права.

УНИВЕРЗИТЕТСКА  
БИБЛИОТЕКА

На овом месту констатујемо само, да та одступања и та противречност постоје. Чиме се може објаснити ово оступање и ова противречност? Можда, само мишљењем да шумска привреда заузима нарочито место у плановима законодавца и да је он баш ради тога у §-у 150. зак. о шумама дао посебан кривично-правни пропис. Отступање од кривичног закона се, дакле, можда може објаснити принципом нарочите законске заштите шумске привреде. Но, да видимо да ли овакво објашњење може издржати критику.

Видели смо да има више облика противправног присвајања туђе покретне ствари, који су у кривичном закону класифицирани као тежа и лакша кривична дела. Видели смо да §. 150. Зак. о шумама, схваћен као посебан кривично-правни пропис за све ове облике противправног присвајања одређује једну казну, — казну предвиђену у кривичном закону за дело крађе. Ако се дело, које је са гледишта кривичног закона лакше од крађе, казни као крађа на основу §. 150. Зак. о шумама, то би могло бити у складу са принципом заштите шумске привреде. Али, ако се дело, које је по кривичном закону теже од обичне крађе казни као обична крађа на основу §. 150. Зак. о шумама, то је, очигледно, супротно принципу нарочите заштите шумске привреде. Принцип нарочите заштите шумске привреде не противречи циљу кривичног права, па ни специјалан кривично-правни пропис, установљен ради нарочите заштите шумске привреде, не би смео да му противречи. Са гледишта заштите шумске привреде могла би да остане класификација дела како је спроведена у кривичном закону а ради нарочите заштите да се поштри санкција за поједине облике противправног присвајања. То би било у складу са системом кривичног права и са принципом нарочите заштите шумске привреде. Иначе, постоји противречност и једном и другом.

2) узмимо један пример. Н... Н... је државни службеник у смислу тач. 4 §. 14 казн. зак. или је тотор односно старатељ неком лицу. Он, у том својству, противправно присвоји поверене му ствари означене у §. 150. Зак. о шумама у намери да себи или другоме прибави корист. По кривичном закону ово дело је злочин утаје, који се казни робијом до 10 година. По §. 150. Зак. о шумама, ако се он схвати као посебно кривично-правни пропис, ово дело би се имало казнити као крађа по кривичном закону. Ако би се применила казна одређена за злочин крађе, то би по врсти и мери казне одговарало §-у 319. к. з., али нема критеријума, по коме би судија у оваквом случају морао да примени казну предвиђену за злочин крађе, — дакле постоји могућност да се примени казна предвиђена за преступ крађе.

У предњој тачки утврдили смо да пропис §. 150. узет као посебан кривично-правни пропис, противречи систему кривичног права, који је уређен кривичним законом, и да се ова против-

речност не може објаснити ни принципом нарочите заштите шумске привреде. У нашем примеру — када се злочин утаје на основу §. 150. Зак. о шумама казни као преступ крађе — дат је леп доказ противречности систему кривичног права и принципу нарочите заштите шумске привреде. С обзиром на овакву могућност, не може се, заиста, ничим правдати одступање од класификације кривичних дела како је она проведена у кривичном закону. Ово је јасан разлог противу гледишта да је §. 150. Зак. о шумама посебан кривично-правни пропис.

3) Израз „Казниће се за крађу по кривичном закону“ је неодређен. У кривичном закону постоји више прописа о казни за крађу, па се поставља питање, по коме од ових прописа треба да буде кажњен онај који противправно присвоји ствари поменуте у §. 150. Зак. о шумама. Да ли ће се казнити по пропису, који предвиђа најтежу врсту и меру казне (§. 316 к. з.) или по оном, који предвиђа најблажу врсту и меру казне (§. 320 к. з.) или по неком средњем мерилу. Ако противправно присвајање испуњава све услове крађе са гледишта кривичног закона, ствар је лака; у таквом случају извршиће се ужа квалификација дела и примениће се казна по одговарајућим прописима кривичног закона. Али, ако то није крађа, онда се налазимо пред нерешивим проблемом: по коме пропису треба да се изрекне казна. Нема утврђеног, опште обавезног критеријума, да се тако дело казни по једном одређеном пропису кривичног закона и судија би, по својој увиђавности а без одређеног правног и логичког мерила, одлучио да ли да примени најстрожи или најблажи или неки пропис средње строгости.

Тако §. 150. Зак. о шумама узет као посебан кривично-правни пропис, и као израз појма кривичног дела *suī generis* не одређује казну за то дело него оставља судији да у једном широком оквиру, у границама максималних и минималних могућности кажњава за крађу по прописима кривичног закона, да одлучи о врсти и мери казне а није истовремено одредио никакво правно мерило нити постоји логично мерило избора врсте и мере казне. То у пракси води судијској самовољи и хаосу. Теоријски, то противуречи битном принципу кривично правне науке *nulla poena sine lege*. То противуречи основном правилу нашег кривичног закона, да се неко може казнити само за оно дело, за које је закон унапред прописао одређену врсту и меру казне. Ето чему води гледиште, да §. 150. Зак. о шумама важи као посебан кривично-правни пропис.

4) Видели смо, да појам противправног присвајања туђе покретне ствари обухвата више специјалних појмова кривичних дела предвиђених у кривичном закону. За нека од ових (за крађу из §. 314 ст. 2, 315, 316 и за утају из §. 319 к. з.) предвиђена је казна губитка часних права а за противправно присвајање, ван случајева крађе и утаје (§. 322 к. з.) ова казна није предвиђена. Пропис §. 150. Зак. о шумама схваћен као посебан кри-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unibg.rs



вично-правни пропис, за све облике противправног присвајања, одређује једну казнену санкцију изразом: „казниће се за крађу по кривичном закону“. Хоће ли се изрећи губитак часних права ако у делу противправног присвајања из §. 150 Закона о шумама нема елемената крађе ни утаје по одредбама кривичног закона. У погледу овога питања §. 150. Зак. о шумама је неодређен као што је у опште у питању казне одређен. Но ако се овај пропис схвати као посебан кривично-правни пропис и комплекс чињеница наведених у њему као елементи појма нарочитог кривичног дела, онда постоји практична могућност, да судија пуноважно изрекне губитак часних права за дело, које по одредбама кривичног закона не би било кажњено том казном. Чиме се ово може правдати? Не видимо могућности оправдања. Губитак часних права је посебна заштитна мера друштва коју закон изузетно допушта против извршиоца строго одређених кривичних дела. Кад извршимо преглед појмова оних дела за које кривични закон предвиђа губитак часних права, постаје нам јасна основна мисао законодавца, која га је руководила да нормира ту меру. Закон код извршиоца одређених дела претпоставља антисоцијални карактер у толикој мери, да је потребно онемогућити му вршење извесних јавних функција од којих је он правно искључен тако услед казне губитка часних права. Никакав разлог не постоји, да се ова казна примени на противправно присвајање ствари из §. 150. Зак. о шумама, ако се она не би могла применити на дотично дело по прописима кривичног закона.

Ни принцип нарочите заштите шумске привреде то не захтева; није, наиме, јасно да ова нарочита заштита шумске привреде диктује казну губитка часних права у свима, и најневинијим случајевима противправног присвајања, јер није сигурно, да се у противправном присвајању ствари из §. 150. Зак. о шумама манифестује јача криминална воља него код противправног присвајања других ствари, за које је предвиђена казна у кривичном закону.

Тако постоји могућност да се за противправно присвајање ствари из §. 150 Зак. о шумама изрекне губитак часних права противно основном принципу на коме се та казна оснива у систему општег кривичног права и без потребе са гледишта принципа нарочите заштите шумске привреде. Овакав резултат не би се могао ничим правдати. Такав резултат је, међутим, последица гледишта да §. 150. Зак. о шумама важи као посебан кривично-правни пропис.

II. Пропис §. 151. Зак. о шумама гласи: „Ко без одобрења власника обори у шуми дрво или сече, вади и износи саднице, — казниће се као крадљивац по одредбама кривичног закона, ако дрво има премер на пању преко 10 сантиметара...“ (остали део прописа не интересује нас овде). Када упоредимо цитирани пропис са прописом §. 150 о коме смо говорили у одељку I. утврђујемо извесне разлике. а) Казне-

WWW.UNI  
УНИВЕРЗИТЕТСКА  
БИБЛИОТЕКА



на секција у §. 150. изражена је са речима: „Казниће се за крађу по кривичном закону“ а у §-у 151. са речима: „Казниће се као крадљивац по одредбама кривичног закона“. Но ово је само вербална разлика, — у ствари оба израза значе исто. б) Објект дела по §. 150. је оборено дрво, дрвена прерађевина или роба а по §-у 151. непосечено, дубеће дрво и саднице. Ова разлика нема никаквог значаја за решење нашег проблема јер се не ради о разграничењу прописа §. 150. и §. 151. Закона о шумама већ о питању да ли ови прописи важе као посебни кривично-правни прописи. в) По §. 150 има се казнити онај који противправно присвоји тамо поменуте објекте а по §. 151. онај који обори дрво, сече, вади и износи саднице, — не траже се да је уз то изврши противправно присвајање. Дакле, са гледишта §. 151. Зак. о шумама ако се он схвати као посебан кривично-правни пропис, примениће се казна одређена за крађу под одредбама кривичног закона на свакога, који изврши радње означене у поменутом пропису, мада у његовом делу нема елемената крађе па ни другог дела са гледишта кривичног закона.

Да видимо на једном примеру како би ово гледиште изгледало у пракси. Н. Н. има њиву поред туђе шуме. Крајња дрвета шуме својим хладом наносе штету усевима и Н. одлучи да та крајња дрвета посече и да их остави власнику шуме. Он је свестан да променом стања ових дрвета власник шуме трпи штету, али он не жели то, — напротив решен је да сву штету накнади. Он тако поступи.

Са гледишта кривичног закона у комплексу овако остварених чињеница нема ни једног кривичног дела; нема чак ни преступа из §. 365 к. з., јер Н. је дело извршио са вољом да сву штету накнади. А са гледишта §. 151. Закона о шумама ако се овај схвати као специјални кривично-правни пропис, ово дело би се имало казнити као крађа по одредбама кривичног закона.

Обарање дрвета у шуми, сеча, вађење и изношење садница, без одузимања и противправног присвајања ових ствари може да буде само дело из §. 365 к. з. и то под специјалним условима потребним за појам тога дела. А по §. 151. Зак. о шумама свако овакво понашање имало би се казнити као крађа по одредбама кривичног закона, које је под извесним околностима лакше а под извесним околностима теже од дела из §. 365 кз.

Могућност да се са гледишта §. 151. Зак. о шумама казни као крађа дело, које са гледишта кривичног закона није кривично дело, та могућност значи противречност основним принципима кривичног права. Казна је изузетно средство заштите друштва, допуштено само у изузетним случајевима као реакција на одређена кривична дела. Где нема тих дела нема ни казне, а то значи да, по мишљењу законодавца, нема друштвеног разлога за казну. Тако је са гледишта општег кривичног права. А пропис §. 151 Зак. о шумама као специјалан кривично-правни пропис допушта да се казни као крађа по кривичном закону радња

која са гледишта кривичног закона није у опште кривично дело, радња дакле, која по духу општег кривичног права не би требала да буде кажњена. Тако настаје једно стање које грубо одступа од општег кривично-правног система а која се може објаснити само тако ако за то постоји посебан *ratio legis*. Видећемо то у даљем излагању.

Израз „Казниће се по одредбама кривичног закона“ је врло неодређен. За крадљивце постоји у кривичном закону више прописа о казни. Најтежа врста и мера казне је у §. 316 к. з. а најблажа у §. 320 к. з. По коме пропису ће се казнити онај, који само обори дрво у шуми или само вади, сече, и износи саднице? Да ли по оном, који предвиђа најтежу врсту и меру казне или по оном који предвиђа најблажу врсту и меру казне, или пак по неком средњем мерилу? Не постоји никакав правни нити иначе логички критеријум за одлуку. Као и код §. 150. ово је противно принципу *nulla poena sine lege* и основном правилу нашег кривичног закона, израженом у §. 1 к. з., да неко може бити кажњен само за оно дело за које је закон унапред одредио и врсту и меру казне. Ово је замерка која се намеће на супрот гледишту, да је §. 151. Зак. о шумама посебан кривично правни пропис. Ако су у питању чисте радње из §. 151. ако се, дакле, суди лицу које само обори дрво у шуми или само сече, вади и износи саднице, јавља се тешкоћа коју смо навели. А ако су ово радње скопчане са противправним присвајањем ствари, како то обично бива у животу, онда се и на §. 151. односе све оне тешкоће у мишљењу и компликације у пракси, које смо изнели у погледу §. 150 Зак. о шумама.

**III.** Питање које смо поставили у уводу овога чланка гласи: Да ли прописи §§. 150. и 151. Зак. о шумама важе као посебни кривично-правни прописи који установљавају појам кривичног дела *sui generis* а за ову везују санкцију предвиђену за казну по кривичном закону или су то прописи деклараторне природе, који одређене повреде права издвајају из домена Закона о шумама и упућују их у домен кривичног закона? Да ли израз „По кривичном закону“ (§. 150) и „По одредбама кривичног закона“ значе да се и појам дела и казна имају установити по одредбама кривичног закона или напротив, значе, да је дело одређено пом. прописима Зак. о шумама а само казна се одређује по кривичном закону. У практичном смислу оба ова питања своде се на једно: да ли ће се казнити за крађу (као крадљивац) онај који је извршио радње описане у §§. 150. и 151. Зак. о шумама мада у његовом делу нема елемената крађе па ни неког другог дела са гледишта кривичног закона?

Грамматички ствар није јасна. Изрази „Казниће се за крађу по кривичном закону“ и „Казниће се као крадљивац по одредбама кривичног закона“ могу се схватити двосмислено. Може се узети, да комплекс чињенице предвиђених у §§. 150. и 151.

Зак. о шумама чине довољне елементе појма кривичног дела *sui generis* која се казне казном одређеном у кривичном закону за крађу. Може се напротив узети да поменути прописи закона о шумама не установљавају појам кривичног дела, него само упућују да се одређене радње имају казнити по одредбама кривичног закона и под условима из кривичног закона. По првом схватању поменути прописи Зак. о шумама дефинишу кривично дело аутономно од кривичног закона а по кривичном закону има се изрећи само казна. По другом схватању, напротив, ови прописи не дефинишу никакво кривично дело, него упућују да се извесне радње казне као крађе по кривичном закону, а судија је дужан да у конкретном случају само са гледишта кривичног закона одлучи и о делу и о казни. По првом схватању поменути прописи Зак. о шумама имали би карактер правила нормативне природе а по другом схватању само деклараторне природе. Очигледно је да граматичким тумачењем не можемо решити проблем. Овим начином се не може ни тврдити ни искључити гледиште да су §§. 150 и 151 Зак. о шумама посебни кривични правно прописи, са свим последицама које би ова њихова правна природа изазвала у пракси.

Логички, непосредним закључивањем, такође не можемо решити проблем. Овај начин закључивања допуштен је тамо, где из једног суда неизбежно следује тражени закључак. То у нашем случају није могуће. Изрази, којима се изражава казнена санкција у §§. 150. и 151. Зак. о шумама, су двосмислени како смо то објаснили у предњем одељку код чистог граматичког посматрања ствари. Непосредним закључивањем из ових израза одн. из судова који су њима изражени, може се доћи до закључка који потврђује тезу и антитезу дакле, не доказује ни једну ни другу. Овде се за решење нашег проблема не може примити ни познато начело *in dubio mitius*. Гледиште, да су прописи §§. 150. и 151. Зак. о шумама посебни кривично-правни прописи, води у пракси резултатима, који су противни цитираним принципу, јер на основу тога гледишта постоји могућност да се за крађу казни лице, у чијем делу нема кривичног дела са гледишта кривичног закона или постоји дело лакше врсте на пр.: преступ из §. 365 или §-а 323 к. з. Тако, дакле, очигледно принципу *in dubio mitius* не може да реши проблем тако, да потврди гледиште по коме су прописи §§. 150. и 151. Зак. о шумама посебни кривично-правни прописи. Овај принцип није довољан разлог ни за супротно гледиште. Видели смо §§. 150. и 151. Зак. о шумама, узети као посебни кривично-правни прописи, дају могућност, да се казни за крађу по §. 314 к. з. онај који би иначе, по кривичном закону, био кажњен за злочин утаје из §. 319 к. з. У овом случају поменуто гледиште користи кривцу и тумачење које би ово гледиште искључило, било би противно принцип *in dubio mitius*.

У систему права, Закон о шумама има положај у битном привредног закона, коме је циљ унапређење и заштита шум-

ске привреде. Кривични закон је инструмент заштита друштва средством казне. По правилу, сва кривично-правна питања утврђује кривични закон. Изузетно та питања могу бити предмет специјалних закона па и закона о шумама.

У колико се специјално нормирање разликује од онога у кривичном закону, у толико постоји одступање од система кривичног права. На неким примерима, које смо изложили у одељку I и II овога чланка видели смо, да прописи §§. 150. и 151. Зак. о шумама схваћени као специјални кривично-правни прописи, значе отступање од система кривичног права и, да противурече духу кривичног закона. Ако би прописи §§. 150. и 151. били јасни, не би имали никакве користи од овога систематског испитивања, јер: *dura lex, sed lex*. Али, проблем постоји баш због тога, што ови прописи нису јасни. Није јасно, да ли у овим прописима закон отступа од општег кривично-правног система уређеног у кривичном закону, или, напротив, упућује на примену правила из кривичног закона. У сумњи морамо да испитамо *ratio legis*. Да ли је законодавац имао разлога да отступи од система општег кривичног права, и то у једном закону који је у битном привредног карактера и да ли се законодавац при изради §§. 150. и 151. руководио тим разлозима? Још у ранијем излагању установили смо да једини разлог у овом смислу, јесте принцип нарочите заштите шумске привреде. Али практични резултати гледишта да су §§. 150. и 151. специјално кривични прописи, не потврђују увек овај претпостављени разлог законодавца. Да укратко прегледамо поново ситуацију у овом смислу. Да испитамо прво ствар са гледишта §. 150. Зак. о шумама. Он отклања разлике разних облика противправног присвајања туђе покретне ствари, који су у кривичном закону, по једном систему, класифицирани као лакша и тежа кривична дела те врсте, угрожена лакшом или тежом врстом и мером казне: за сва ова разна дела пропис §. 150. наређује да се казне истом казном, — казном одређеном за крађу по кривичном закону. У кривичном закону предвиђене су, међутим, разне врсте и мере казне, које, према специјалном појму дела, варирају од 10 година робије (§§. 316 и 315) до новчане казне (§. 320 к. з.). Када се као крађа казни дело, које са гледишта кривичног закона спада под појам дела које се казни мање него крађа, на пр.: дело из §. 322 к. з., то би могло бити у складу са принципом нарочите заштите шумске привреде, али, ако се као обична крађа казни дело које би са гледишта кривичног закона дошло под појам много тежег дела на пр. злочин из §§. 316, 315 или 319 кр. зак. то противуречи принципу нарочите заштите шумске привреде. Очигледно је, дакле, да се законодавац приликом израде прописа §. 150. Зак. о шумама, није руководио принципом нарочите заштите шумске привреде. Са гледишта овога принципа не може се објаснити, односно потврдити гледиште да је §. 150 један специјални кривично-правни пропис, јер је логички немогуће, да законодавац истовремено и

афирмира и негира један принцип. Овај принцип није, дакле послужио као *ratio legis* пропису §. 150. и у циљу да се овим прописом установи специјална кривично-правна норма са свим практичним резултатима њеног специјалног карактера; други разлози за овакав став законодавца нису нам познати, према томе ни рационално тумачење не решава проблем. Ни рационално тумачење не може утврдити да пропис §. 150. Закона о шумама значи посебан кривично правни пропис који установљава појам кривичног дела аутономно према кривичном закону.

Да видимо да ли нам ово рационално тумачење може помоћи код §. 151 Зак. о шумама. И овде као *ratio legis* долази у обзир само принцип нарочите заштите шумске привреде а не пада нам на памет неки други разлог. Али ситуација није у свему иста као код §. 150. У стварности су могућа ова стања: а) да неко обори дрво у шуми, да сече, вади и износи саднице без противправног присвајања ових ствари и б) да неко из ове радње изврши идело противправног присвајања ствари. Први случај са гледишта кривичног закона не представља никакво кривично дело а под специјалним условом може да образује дело из §. 365 к. з. Ако се овакво дело казни као обична крађа по кривичном закону, то — изузев у случају да дело има обележје злочина из §. 365 од. последњи — може бити у складу са принципом нарочите заштите шумске привреде, али са гледишта §. 151. као специјално кривично-правног прописа, постоји могућност да се као крађа по кривичном закону, и то као преступ крађе (пошто нема критеријума за тежу осуду) казни оштећење ствари из §. 365 од. последњи кр. зак. је се по кривичном закону казни строже него обична крађа. Овакав резултат био би противан принципу нарочите заштите шумске привреде, па је (као и код §. 150), очигледно, да се законодавац није руководи овим принципом при изради прописа §. 151. Зак. о шумама. У другом случају, ако је неко уз радње описане у §. 151. извршио противправно присвајање ствари, ситуација је иста као и код §. 150. Према томе, оно што смо установили у погледу §. 150 важи и за §. 151. Зак. о шумама.

При покушају да рационалним тумачењем објаснимо ствар морамо имати у виду оно што смо већ установили, да су изрази о санкцији садржани у §§. 150 и 151. врло неодређени, да би ови прописи схваћени као специјалне кривично-правне норме, водили судијској самовољи и хаосу у пракси, да као такви противрече основном принципу кривично-правне науке израженом у сентенцији *nulla poena sine lege* и да противрече основном правилу позитивног кривичног права израженом у §. 1. к. з. — Не може се заиста, претпоставити некакав *ratio legis*, који би определио законодавца да установљавајући правно правило омогући овако нерационалне последице.

Психолошки посматрано, није могуће бранити гледиште да је законодавац са прописима §§. 150. и 151. Зак. о шумама хтео да створи специјална кривична-правна правила. Законска норма мора бити јасна, потпуна и прецизна, а творац закона редовно води рачуна о овим особинама доброга закона. Поменути прописи закона о шумама нису јасни; напротив, израђени су стилем, који се може узети као леп пример амфиболије у изразима „Казниће се за крађу по кривичном закону“ и „Казниће се као крадљивац по одредбама кривичног закона“. О томе смо говорили. Ови прописи нису ни потпуни, јер не изричу одређену санкцију. Најзад ови прописи су пример непрецизности, ако би се хтело да они важе као специјалне кривичне норме; видели смо колико су неодређени изрази о казни и како је њима постављен широк оквир у коме судија треба да врши избор врсте и мере казне мада за то не постоји никакво правно нити иначе логично мерило. Утврдили смо да то води судијској самовољи, да је противно принципу *nulla poena sine lege* и основном правилу нашег кривичног законика израженом у §. 1. — То су огромни недостаци, ако се хоће да §§. 150. и 151. важе као специјалне кривичне норме. Предпоставити да је законодавац хтео ове прописима да установи специјалне норме, значи претпоставити да је законодавац хтео све ове недостатке или да је у односу на њих био крајње нехатан. Прво се у опште не може претпоставити а друго није вероватно. Као у сваком мишљењу и изражавању мисли, тако су и у изради закона могуће логичке и стилске-граматичке погрешке, али најобичнија обазривост и просечна способност мишљења — а ово се мора претпоставити код творца закона — биле би довољне да се не створи специјалан закон са оваквим недостацима. У противном законодавац би показао своје слабо кривично-правно и социјално образовање. Евидентна површност у изради ових закона може се објаснити само тако, да је законодавац имао у виду прецизно израђени кривично-правни систем у кривичном закону, да није желео изузетак од тога система него да је упутио на примену кривичног закона.

Да закључимо. Закони су повезани у један систем — у једно мисаоно јединство. Противуречности, по правилу, нема. Изузетак од општег правила мора бити јасно изражен у правилу, које тада има карактер специјалног закона. Ово важи и за област кривичног права. Ако неко правило није јасно као изузетак од општег кривичног права, сматра се да изузетак и не постоји. По принципу *lex specialis derogat generale* у сумњи се може судити да се у погледу извесних дела примени посебно правно правило, али то само онда када је јасно да је то правило *lex specialis*, када је прецизно и потпуно и када се у опште може применити. Ове услове не испуњавају §§. 150. и 151. Зак. о шумама. Поставили смо питање да ли су ови прописи специјалне норме кривичног права, служили смо се свим методама тумачења и нисмо могли да постигнемо потврдан одговор. Напротив утвр-

дили смо и изложили довољно јасних разлога противу схватања да су ови прописи специјалне норме кривичног права и показали смо да то схватање води у пракси резултатима који су са гледишта општег кривичног права нелогични — чак апсурдни. Јасно је дакле да поменути прописи немају карактер специјалних кривично-правних прописа, да то нису никакве норме, него прописи деклараторне природе које из домена закона о шумама издвајају одређене радње и упућују их у домен кривичног закона. У свакој конкретној ствари судија има да суди само по кривичном закону, — по њему ће установљавати дело и утврђивати услове кажњивости и по њему ће изрицати казну. Прописи §§. 150. и 151. Закона о шумама служиће му само као упуство у том смислу. Са правом се можемо питати, да ли је овакво упуство било потребно, но, ма шта о томе мислили, то не умањује вредност нашег закључка о проблему који смо овде поставили и решили.

## СУДСКА ПРАКСА

Угрожавање сигурности у тучи или свађи.

Окружни суд у Б. Ц. објавио је под Бр. Кзн. 238/1936 г. од 24. јуна 1936 г. доле наведену пресуду.

Опт. Б. П. на основу § 280 од 1. ст. 2. к. п. ослобађа се од оптужбе подигнуте због злочина из § 167. од 3. бр. 1. у вези § 31 к. з. и т. д. а са ових разлога:

Суд је установио да оштећена В. П. живи ванбрачно са оптуженим П. већ 10 год. Почетком маја ове године, оштећена је напустила оптуженога и отишла своје оцу у В. 20 маја о. г. оптужени је дошао у В. ушао у собу у којој се она налазила, па ју позвао, да му се врати. Овом приликом понудно јој писма М. Р. и својој кћери у којима вели, да ће се убити, ако му се оштећена не врати, јер без ње не може да живи. Она није хтела да прочита писмо, оптужени је извадио револвер браунинг пун и откочен, уперио га на оштећену, али није опалио. Тога момента оштећена је пришла оптуженом, притисла његову руку са револвером, те ју је он сам спустио. Истовремено пришао му је и отац оштећене В. и одузео му револвер, који се није бранио нити бежао. Оптужени је револвер уперио на оштећену у намери, да је заплаши, а не да је убије, нити да јој угрози сигурност. На основу овога суд је закључио, да оптужени није имао намеру, када је револвер уперио, да лиши живота оштећену, јер је намеру према напред наведеном могао лако извршити, а уз то имао је довољно времена, да опали из револвера. Мада је био јако узбуђен, ипак није револвер окинуо, те је очигледно, да није имао намеру да пуца, пошто му у таквом стању није требало много снаге за окидање револвера, а душевна снага је услед узрујаности, потенцирана било у позитивном смислу, зависно од тога, шта је оптужени хтео. Обзиром на све околности, које су давале могућности оптуженом, да пуца, а он није пуцао, значи да није хтео да пуца, те из овога суд изводи, да он није имао намере, да оштећену лиши живота.

Даље је нашао, да оптужени овом својом радњом није ишао на то, да угрози сигурност оштећене, јер се јасно види, да је хтео само заплашити оштећену, а не угрозити јој сигурност. Шта више, како непосредне свађе није било, то је суд пресудио као напред.

Поводом ревизије Одељење Б. Београдског Касационог суда донело је ово решење:

Касациони суд ревизију одбацује, а са доле наведених разлога:

Државни тужилац је уложио ревизију, због повреде материјалног закона из § 337 бр. 1. а с. кр. п.: да је суд погрешно нашао, да у радњи оптуженога нема никаквог кривичног дела. У даном случају несумњиво стоји дело из § 248 кр. з. пошто за то има свих елемената. Угрожавање сигурности састоји се у томе факту, што је оптужени уперео на оштећену пун и откочен револвер; па кад се узме, да је то било за време објашњења и свађе, онда се мора узети, да је сигурност оштећене несумњиво била угрожена. Оптуженик је хтео, да се она осети угроженом пред пуним револвером, па је зато и одговоран.

Касациони суд је нашао: да наведена повреда материјалног закона у даном случају не постоји. Према правном схватању овога суда, за постојање кривичног дела означ. у § 248 кр. з. потребно је, да се неко при каквој тучи или свађи маши ножа или каквог другог опасног оруђа и тиме угрози опасност другог лица. Пре свега, израз „машити се“ мора се схватити у најужем смислу. Наиме, овај израз није исто што и изрази „наперити“ или „управити“, већ се има ограничити само на један покрет руке у правцу ножа или другог опасног оруђа. Према томе, када је од стране Окружног суда правилно установљено, да је оптуженик у критичном моменту био уперео свој револвер на оштећену, онда би у овом случају могло бити речи само о покушају убиства, а никако о делу из § 248 кр. з. Осим тога у даном случају није испуњен ни онај други услов из § 248 кр. з. за постојање овога дела: наиме, из установљеног чињеничног стања не произлази, да се наведени покрет руке десио приликом туче, или свађе.

Што се пак тиче крив. дела покушаја лишења живота у конкретном случају ни ово дело не постоји, с обзиром на установљену чињеницу од стране Окружног суда, да код оптуженика у критичном тренутку није постојала намера да оштећену лиши живота, а ово је један од битних услова за постојање наведеног кривичног дела.

**За расправу спорова о ништавности брака закљученог између неправославних и православних, код осталих цркава, надлежан је грађански суд.**

(Решење Касационог суда у Београду од 22 маја 1937 год. Рек 147).

Тужилачка страна у својој тужби навела је: да је са туженим С. С. ступио у брак на дан 30 јула 1922 и да је исти склопљен у римокатоличкој цркви. После овога тужени је доцније прешао у старо-католичку веру и пред старокатоличким духовним судом повео бракоразводну парницу противу ње и пресудом истога суда добио је развод брака. По овоме је тужени С. склопио брак са туженом М. пред старокатоличком црквом.

Па како је њен брак склопљен са туженим С. у римокатоличкој цркви остао у важности и неразводив до смрти једног од брачних другова, то је тражила да суд брак склопљен између тужених пред старокатоличком црквом прогласи ништавним.

Тужена страна у свом одговору на тужбу навела је: да тужиња нема право да тражи оглашење њиховог брака за ништаван, пошто она није више законита жена туженог С. јер је брак између њих, на основу формалног пристајка разведен у старокатоличкој цркви. Даље су истакли да за расправу овог спора није надлежан грађански суд.

Окружни суд за град Београд решењем од 5 децембра 1936 год. По-22/35, огласио се надлежним за пресуђење овог спора, са разлога:

„Да је према прописима канона 1013 и канона 1118 Кодекса обавезан и за припаднике римокатоличке вероисповести а према којим је брак под благословом римокатоличке цркве склопљен и да га никаква власт не може раставити, те да отуда следи и чињеница да је за расправу правоваљаности, односно важности брака склопљеног у старокатоличкој цркви надлежан овај суд који се при одлучивању овога питања има у смислу горе поменуте уредбе бр. 2444 држати прописа оне цркве пред којим је први брак између тужиње и туженог склопљен.

Исто тако ово питање појављује се и с обзиром на ту околност да је Духов. суд старокатоличке цркве први брак туженог са тужињом разрешио. Но код овога случаја потребно је утврдити да ли је тај суд био надлежан, односно властан да разреши брак који је склопљен изван ње-



овог црквеног подручја. По овоме питању суд, држећи се стриктно цитиране Уредбе налази: да је старокатол. црквени суд био надлежан, јер први брак тужиље није склопљен пред старокатоличком црквом већ римокатоличком, па према томе судећи грађански суд по законима у овоме случају римокатоличке цркве од које је први брак био благословен и у којој је једна/страна и данас остала. Из овога следи још и то да су акти старокатол. цркве у погледу питања брачног статуса само про форо интерно.

Сам акт преласка првотуженог у старо-католике, који је пресудан у питању разрешења њиховог брака склопљеног у римокатоличкој цркви те као такав не даје право Дух. суду старокатоличке цркве да туженога разрешава брака. Из ове ненадлежности старокатол. дух. суда, пошто је чл. 100 Устава у в. чл. 21 прогласио да се надлежности судова једино законом могу установити, следује да пресуда Старокатоличког дух. суда у питању брачног статуса не везује нити има какве важности за државно-цивилно подручје, јер ни једним зак. прописом његово про форо екстерно није му дата. Због овога се питање о другом браку туженог С. од стране тужиље сасвим правилно поставља пред грађ. суд, као надлежан за расправу истог<sup>64</sup>.

По жалбама тужене стране, Касациони суд у Београду решењем од 22 маја 1937 год. Рек. 147 оснажио је решење Окружног суда са допуном разлога, налазећи да је на основу законодавног решења од 9 септ. 1853 год. уз § 60 и законодав. решења уз § 99 грађ. зак. за одлуке о важности мешовитог брака између неправославних и православних закључених код осталих цркава, надлежан грађански суд<sup>65</sup>.

**Займодавац, који у име дужника и за његов рачун депонује новац код власти, не може тражити повраћај депонованог новца.**

(Пресуда I грађанског већа Касационог суда у Београду од 8. октобра 1936 год. Рев. 1028).

У правној ствари тужиоца Ж. М. противу туженика С. Н. због дуга, Окружни суд за град Београд пресудом од 26 октобра 1935 год. По-2369 одбио је тужиоца од тужбеног захтева, са разлога:

„Тужилац Ж. М. тужбом својом, као и поднетим доказима уз исту, предложио је да суд противу туженика С. М. изрекне пресуду да тужилац Ж. М. има права повраћаја депозита у суми од 32.812 дин. послатог актом управе у Вел. Орашју р. 1055 од 13. X. 1933 год. заведен код овога суда под Бр. 40887/33 год. као и да је тужени А. дужан накнадити тужиоцу плаћене таксе по спору и парничне трошкове по уверењу суда.

Туженик С. А. у свом одговору на тужбу, као и на спорној расправи није признао право тужиоца на повраћај поменутог депозита. Предложио је да се тужилац одбије од тражења у тужби да плати туженом трошкове по уверењу суда.

Обзирући се брижљиво на резултат целокупне расправе изведених доказа, суд је по слободном уверењу у смислу § 368 гр. пп. оценио све чињеничке наводе и изведене доказе па је нашао:

По § 609 гр. зак. уговор пуномоћни јесте такав, уговор, којим ко власт добије у име другог и за другог што чинити пуноважно. Дакле пуномоћник је лице које дела, у име другог и за рачун другог — свога властодавца. Па како је тужилац Ж. М. као пуномоћник Драгомира К. а у спору Б. Ђ. противу Д. К. депоновао суму од 36.131 дин. то је овај од момента када је депонован могао бити предмет забране од стране поверилаца К. те је и узабрањен од стране повериоца туженог С. А. а за суму од 29.600 дин. јер се трећих лица ништа не тиче да ли је тужилац М. овај новац положио из својих средстава или му га је дао властодавац К., то је чисто унутрашња ствар између К. и М., за треће лице депоновани новац припада Д. К. и као такав може се узабранити од стране оних који имају потраживања према Костићу.

Но и кад би се узело да тужилац М. има права да тражи повраћај депонованог новца по том основу што је исти депоновао из својих средстава, иако је то учинио само као пуномоћник за свог властодавца, ипак на то би имао право у овом случају јер се из исказа заклетих сведока Д. Т. и С. Х. види да је Драгомир К. исплатио скоро сав овај новац тужиоцу М. у готовом а тужилац на своје исказу навео је да је пренео

на себе право својине на извесном делу 2 $\frac{1}{2}$  хектара К. покретног имања, те је на тај начин за остатак дуга ако га је било од стране К. овим имањем исплатио тужиоца.

Туженик А. испитан као странка наводи да му је сведок К. рекао да је тужиоца М. исплатио својим имањем.

Суд је ценио и исказ сведока Д. К. јер у поднетом уверењу о владању не стоји да је исти осуђиван, па је нашао да се не може поклонити вера сведоковом тврђењу да тужиоцу М. није дао ништа од новца који је овај депоновао за његов рачун као његов пуномоћник, нити да му је ма шта дао у циљу исплате овога дуга, јер је исказима напред поменутих сведока утврђено противно. Што се тиче навода сведоковог да је М. положио новац без његовог знања, суд му такође није поконио веру, јер се из исказа сведока Д. Т. С. Х. и Д. Ђ. види да је М. новац депоновао са знањем и по споразуму са К. а и сам тужилац никако није потврдио овај навод сведока К. Суд није могао поверовати тужиоцу Г. М. да је као пуномоћник К. а за његов рачун депоновао означену суму, а да за то не добије претходно пристанак од свог властодавца. Суд је ценио и писмено поднето под А. уз тужбу, па је нашао да исто садржи изјаву тужиоца дату ван овога спора пред другом влашћу при његовој сопственој иницијативи, не може послужити као доказ у овом спору“.

По призиву тужиоца, Апелациони суд у Београду пресудом од 2 априла 1936 год. Пл. 190 потврдио је пресуду Окруж. суда са разлога:

„Испитујући побјаву пресуду у границама признатих разлога и предлога — § 556 гр. п. п. а пазећи по званичној дужности на основе ништавости § 588 гр. п. п., Апелациони суд с обзиром на резултат усмене расправе и доказивања по своме слободном уверењу у смислу § 368 гр. п. п. нашао је:

Правилна је и на закону основана пресуда Окр. суда са разлога изнетих у II делу образложења у коме су унете и правилно оцењене сведоче сведока и искази странака у вези са спорним питањем.

Што се тиче образложења у I делу да тужилац нема права на повраћај спорног депозита баш да га је депоновао из својих личних средстава, само због тога што је то учинио као пуномоћник дужника Д. К. Апелациони суд налази, да је исто погрешно, јер да је тужилац спорну суму без знања свога властодавца, из својих средстава депоновао за К. повериоца Б. Ђ. да се само он намира, у овом случају стајала би тужиочева јамачка обавеза — 828 гр. зак. и такав депозит не би се могао узабранити од других повериоца К. па ни од туженога, јер обавеза јемачка има се узети онако како гласи.

Неоснован је призивни навод односно допуштања повраћаја у пређашње стање туженоме, јер је закључак, којим је повраћај допуштен правоснажан § 217 гр. п. п. Неоснован је призивни приговор, да само они сведоци могу послужити као доказ, који непосредно сведоче о делима и изјавама странака, јер се та дела и изјаве могу сведоцима доказивати и површним путем. Суд слободно цени доказе § 368 гр. п. п. па је био властан ценити и ту околност у вези са спорним питањем што је тужилац после депоновања суме у питању од дужника К. купио извесно имање, без обзира на исплату, те призивном приговору на ову оцену суда као и на закљичање странака нема места“.

По ревизији тужиоца Касациони суд у Београду пресудом од 8 октобра 1936 год. Рев. 1028 потврдио је пресуду Апелационог суда са разлога:

„Испитујући пресуду призивног суда у смислу § 598 гр. пп. поводом ревизије тужиоца Касациони суд је нашао: Тужилац у свом ревизијском писмену истиче погрешну правну оцену ствари — ревизијски разлог из т. 4 § 597 гр. п. п. наводећи да је до погрешне правне оцене суд дошао због тога, што је из исказа сведока сведока Т. и Ј. ценио као изјаве парничних страна — па је дошао до закључка, да је тужилац за овај депозит исплаћен што не одговара стању ствари.

Ценећи овај ревизиони навод Касациони суд је нашао да је неоснован, јер је суд по свом слободном уверењу ценећи исказе поменутих сведока — § 368 гр. пп. утврдио, да је Д. К. за чији је рачун тужилац депоновао спорну суму као његов пуномоћник, — исплатио тужиоцу сав депоновани новац и то делом у готовом новцу, а делом преносом имања на

тужиоца. Па како се чињенично стање, које је суд по свом слободном уверењу утврдио не може побијати ревизијом — § 597 у в. § 368 гр. пп. то је горњи навод неоснован.

Навод тужиоца да привални суд није могао своју одлуку засновати на исказима сведока као навод да се сведоцима не могу утврђивати дела и изјаве неких од сведока по спору, неоснован је и противан слободном судијском уверењу — § 368 гр. пп. које не може бити разлог за ревизију § 547 гр. пп.

Приговор тужиоца да је суд требао да саслуша странке под заклетвом — неоснован је, — јер је остављено слободној оцени суда да ли ће наредити саслушање странака под заклетвом или не — § 472 гр. п. п.

Са ових разлога Касациони суд је нашао да су неосновани ревизиони наводи и да је пресуда привалног суда правилна са изменом разлога у томе, што у овом случају не би могла стајати јемачка обавеза тужиоца, већ се тужилац у односу према К. за чији је рачун то јест, у његово К. име депоновао спорну суму појављује као прост зајмодавац, пошто је утврђено да је тужилац новац депоновао са знањем и по споразуму са К. чињени му тиме позајмицу и кад је новац дат у име К. и као такав узабраћен од туженога не може сада тужилац тражити повраћај депонованог новца код власти, кад се према наведеном појављује као зајмодавац именованог К. у чије је име новац и положио“.

*Јован Д. Смиланић*

Спорови о накнади штете коју грађанима причине државни или самоуправни органи неправилним вршењем службе спадају под укључиву ствари надлежност окружних судова без обзира на вредност спорног предмета, али се у оквиру те надлежности примењују општи прописи о надлежности инокосног судије према имовинској вредности спора; месна надлежност припада оном окружном суду у чијем се подручју налази седиште државне власти или самоуправног тела које је право повредило или чији су намештеница ту повреду права проузроковали.

*(Закључак Апелационог суда у Београду Пл-13/40 од 5 јануара 1940 године)*

Тужилац је поднео Окружном суду у Неготину тужбу противу Државе Краљевине Југославије због накнаде штете у смислу члана 25 закона о судијама редовних судова од 8 јануара 1929 године, зато што су судије тога суда неправилним радом при вршењу службене дужности тужиоцу нанеле штету.

Инокосни судија овог зборног суда закључком својим По-102/39 од 28 новембра 1939 године по службеној дужности је одбацио тужбу, зато што је тобож поднета ненадлежном суду.

„Суд је морао по службеној дужности одбацити тужбу — вели се у образложеном закључку — као ненадлежном суду поднету у смислу § 41/1 ГРПП, јер по § 66 ГРПП за државу је надлежан суд онога места у којем је седиште јавног органа који је позван да заступа државу као приватно-правно лице по закону о државном правобраноштву, а то је Београд а не Неготин у коме није седиште тога органа“.

Тужилац је у својој рекурсу напао овај закључак због тога што парнични суд није био прописно састављен и што је инокосни судија иначе неосновано одбио месну надлежност; тужилац је осим тога захтевао, да му судија појединац накнади рекурсне трошкове зато што је својом грешком донео нападнути закључак и тиме неосновано изазвао улагање рекурса.

Апелациони суд у Београду закључком својим Пл-13/40 од 5 јануара 1940 године решио је „да се рекурсе тужилачке стране уважи, побијани закључак укине и правна ствар врати првоме суду на даљи законски поступак“; поступак је и даље имао да води судија појединац. Рекурсни суд је дао ове разлоге.

Неоснован је рекурентов навод, да је за расправљање и одлуку по овом спору надлежан окружни суд као зборни суд а не његов инокосни судија. „Овај рекурсни навод — вели дословце суд — неоснован је због

тога што се по чл. 25 од П зак. о судијама тужба против државе ради накнаде штете подноси по редовном грађанском поступку, што значи да се и код оваквих тужаба стварна надлежност одређује по општим прописима грађанског парничног поступка. Па како се у конкретном случају ради о предмету спора чија је вредност испод 30000 динара за које је спорове по § 6 ГРПП надлежан судија појединац окружног суда, то је и првостепени суд правилно поступио када је нашао да је за доношење победане одлуке надлежан судија појединац а не веће — § 6 у в. с § 46 тач. 4 ГРПП“.

Што се тиче пак рекурсног навода о томе да је први суд погрешно нашао да он није месно надлежан за расправу и одлуку о овом спору, другостепени суд налази да је тај навод основан. „Ово због тога — вели суд — што по § 76 ГРПП који се овде има применити, за тужбе којима се тражи накнада штете која проистиче из службених аката државног односно самоуправног органа надлежност се заснива на искључивој месној надлежности из поменутог прописа и одређује се по седишту оне власти која је или чији је орган односно повреду права проузроковао“.

Што се тиче одговорности судије за накнаду рекурсних трошкова у смислу § 153/II ГРПП, Апелациони суд налази да је овакав захтев неоснован „јер је поступајући судија у конкретном случају изразио само своје правно схватање у погледу примене односних законских прописа, те се не може узети да је оваква одлука поступајућег судије уследила услед његове грубе кривње, како се то за примену поменутог законског прописа тражи“.

Овај другостепени закључак правоснажан је, пошто се ниједна странка није жалила противу њега.

\*

Да ли је рекурсни суд дао правилан одговор на постављена питања? Треба двојити стварну надлежност од месне, најпре; потом ће бити речи о одговорности судије за рекурсне трошкове.

Да видимо најпре стварну надлежност.

Предмет тужбе јесте накнада штете коју су судије редовног суда причиниле грађанину неправилним вршењем службе. Спорови пак о накнади штете коју причини јавни службеник уопште, спадају под искључиву надлежност окружних судова без обзира на вредност спорног предмета (тачка 4 става II § 46 ГРПП).

Да је за ове спорове надлежан окружни суд, закон јасно каже а то не спори ни првостепени ни рекурсни суд. Судија појединац најме у чију је надлежност ствар предата, несумњиво спада у састав окружног суда. Питање је само, да ли је тај судија надлежан да место грађанског већа узме спор у поступак.

Мора се додуше узети да и инокосни судија у кругу своје надлежности потпуно претставља окружни суд у његовом својству грађанског суда. Али пред њега долазе спорови с обзиром на њихову имовинску вредност; осим тога, његова надлежност је изузетна. Да је код спорова о накнади штете коју наносе грађанима државни или самоуправни органи у питању имовинска вредност, за њихово решавање често би били надлежни и средски судови. Али законодавац је изричито изузео спорове те врсте из надлежности средских судова и ставио их у надлежност окружних судова. По јасном пропису закона, при одређивању стварне надлежности новчана вредност ових парница не игра никакву улогу. Мора да се законодавац руководио другим концепцијама при одређивању њиховог апсолутног форума.

Ако ти спорови излазе из надлежности средских судова зато што је у питању други критеријум а не имовинска вредност, из истог разлога не могу они да дођу ни пред судију појединца окружног суда, јер и у његову надлежност по изузетку и по изричитом допуштењу закона долазе спорови одређене имовинске вредности.

Кад закон одлучно и категорички апстрахује од имовинске вредности код извесних спорова и кад без обзира на њу утврђује апсолутну стварну надлежност окружних судова, то значи да је у питању неко друго начело које треба применити и неки виши критеријум који има да буде основа за одређивање надлежности код оваквих спорова. Уз то подвла-

чимо, да су спорови из апсолутне надлежности окружних судова махом непроцењиви и пука је случајност — уосталом без икаквог значаја за питање које расправљамо — што се може проценити пекунијарни интерес и новчани износ штете коју би јавни орган грађанину нанео повредивши своју службену дужност.

Није потребно а није овде ни место, да изложемо посебне разлоге сваког појединог случаја непрогорогабилне стварне надлежности окружних судова. Напоменућемо само уопште и без дистинкције, да је закон хтео на овај начин да осигура за извесне спорове потпун поступак и објективно расправљање у највећој мери.

Што се посебице тиче спорова о накнади штете коју грађанима причине државни или самоуправни органи неправилним вршењем службе, ваља нарочито истаћи да код њиховог одређивања надлежности прво место заузима правилно функционисање јавне службе и њен примарни значај за поредак у држави и друштву. Државни апарат може негде и да заине, али вера грађана у његову исправност не сме никад да се изгуби; чак ни сумња да се појави. Сваки члан државне заједнице и сваки орган, јавне управе треба да буду уверени, да ће штета једних због неправилног рада других свагда наћи свој епилог пред објективним и непристрасним форумом. Установити одговорност за неправилно функционисање државног апарата и дати грађанима могућност да нападну сваки неправилан акт државне управе, значи у ствари много учинити за поверење грађана у рад државних органа. А вера у законитост и правду, добра је половина њихова. Вера у правду, најближа је правди.

Довољно је имати на уму само то, па — у питању је највиши општи интерес — без оклевања и без икакве резерве позвати објективан и непристрасан суд у најпуну мери, да расправља споменуте спорове. У домену приватног процесног права, то су окружни судови у лицу својих грађанских већа.

Ево из тога дубљег разлога за наше спорове не може да буде надлежан судија појединац окружног суда, јер се његова надлежност цени с обзиром на имовинску вредност спора а она овде није ни од каквог значаја.

Код спорова за накнаду штете коју повредом права грађанину нанесе јавни службеник, у први план долази повреда права као таква и сама по себи, без обзира на њен имовински ефекат. С једног општег и вишег гледишта реда и здравог поретка у држави и друштву, као с обзиром на потребу неокрњеног поверења грађана у исправно функционисање државног апарата, — на теразијама тих критеријума најситније имовинске — реперкусије неправилног рада јавних службеника исте су тежине као и огромне материјалне жртве. Повреда је важна, пекунијарни интерес не значи ништа. Била у питању једна аспра или читава милијарда, стварна надлежност за ове спорове не може се изменити. Највиши јавни интерес захтева, да рад државне управе буде законит и да свагда најобјективнији форум у пуној непристрасности утврђује одговорност за њен неправилан рад. Није тешка грађанска имовинска жртва коју повреда права од стране јавног службеника собом доноси; не исцрпљује снагу државе њена материјална одговорност за неправилан рад јавних органа; али је убитачно и за грађане и за државу страховање од гађења права за које би портал правде био затворен. Поверење грађана у претставнике јавне власти — а нарочито судске, ми то подвлачимо — по сваку цену треба очувати.

У процесноправном погледу свему овоме ваља додати, да општа стварна надлежност у грађанским парницама по нашем поступку припада окружним судовима (§ 46 ГРПП). Надлежност средњих судова као првостепених парничних власти ограничена је на оне спорове који су им законима изричито уступљени (§ 44 ГРПП). То је опште схватање наших процесуалиста.

Исто тако и надлежност судије појединца окружних судова претставља изузетак који је закон специјално издвојио и регулисао (§ 6 ГРПП). По својој општој стварној надлежности и по каквоћи поступка који се пред њима примењује, окружни судови као грађански колегијални судови

јесу нормалан тип и основ нашег судског уређења по новом поступку. Фактички и статистички додуше највећи део парница долази у надлежност средњих судова и инокосних судија окружних судова, али то не сме да нас заведе на странпутицу: правно говорећи, њихова је надлежност ипак изузетна и мора се посебно засновати као што је то закон и учинио. Зато, говорити о окружном суду у његовом својству грађанског парничног суда без ближе ознаке, то значи у смислу нашег парничног права управо говорити о грађанском већу надлежног зборног суда првог степена. Окружне судове по превасходству претстављају њихова већа, а не судије појединци.

Најзад хоћемо само да скренемо пажњу на неубедљив аргуменат и слабу полазну тачку рекурсног суда који тврди, да се тужбе противу државе ради накнаде штете због неправилног рада судија подносе по редовном грађанском поступку; из тога би — по неоснованом извођењу рекурсног суда — даље излазило, да се у оквиру искључиве стварне надлежности окружних судија по општим прописима парничног права према имовинској вредности спорног предмета.

Ми смо покушали да докажемо, како се баш у општим начелима редовног грађанског поступка могу наћи јаки разлози за супротно решење. Да закључимо наше разлагање о стварној надлежности.

Доделити инокосном судији зборног суда у поступак тужбу због накнаде штете коју су тужиоцу причиниле судије неправилним вршењем службе, у суштини значи повредити један јасан законски пропис и прећи преко једног вишег начела које треба да осигура поверење грађана у судове и државну администрацију. То даље значи, створити ништавост у поступку и одлукама зато што парнични суд није прописно састављен.

## II

Што се тиче месне надлежности, рекурсни суд заузео је исправно гледиште. Није тачно — како првостепени суд погрешно сматра — да је за њено одређивање меродаван само § 66 ГРПП. Овај пропис утврђује општу месну надлежност за тужбе које се подносе противу државе. Међутим, за спор који је тужилац повео одређује се у § 76 ГРПП искључива посебна месна надлежност.

Треба нарочито подвући, да је ова посебна надлежност основана кад год су у питању тужбе којима се тражи накнада штете коју јавни службеник причини. То доследно значи, да није од значаја ко је одговоран за ту штету и против кога се тужба подиже. То питање је и иначе ван домаћаја парничног права. Процесни закони немају претензију ни интенцију да решавају питање грађанскоправне одговорности коју регулише материјално право.

Уосталом, питање које је првостепени суд погрешно решио просто је и јасно. Зато је изlišно, али од интереса са његове енергичности о овом питању — а ту се налази потврда и за наше схватање о стварној надлежности — цитирати категоричко гледиште професора Цуља (Грађанско процесно право, I, страна 111). „За подизање тужбе за накнаду штете — вели се одлучно и без икакве резерве тамо — учињене по судијама и осталим државним службеницима, било да је тужба управљена само против извршиоца или само против државе или коначно против оба, било да тужбу подиже сам оштећеник, било да држава тражи право регреса против извршиоца (78 Ч. З., 25 Зс), увек је стварно надлежан окружни суд без обзира на висину тражене оштете (46/4 ГРПП). Искључива месна надлежност за такве тужбе — каже Цуља даље — припада оном окружном суду у чијем се подручју налази седиште државне власти или самоуправног тела, које је право повредило или чији су службеници ту повреду права проузроковали (76 ГРПП)“.

На крају нагавештавамо само, да опште процесно право садржи потпун и јасан одговор на питање о стварној и месној надлежности за спорове о накнади штете коју причине органи јавне управе. Зато никакви посебни прописи других специјалних закона не могу ставити ван снаге опште прописе парничног права, јер су прописи овог права — питање надлежности је по превасходству процесноправно питање — у спорној материји специјални пре свих специјалних прописа. Због тога је било из-

нично питање — које је наша судска пракса у почетку примене новог поступка postavljala и покушава да реши — питање, да ли став 3 § 78. закона о чиновницима и осталим службеницима грађанског реда од 31. марта 1931. године не чини изузетак од општег прописа § 66 ГРПП или га пак као доцнији закон не дерогира; излишно, зато што је само процесно право начинило један — ако то може да се каже — генерални изузетак у § 76 ГРПП. Уосталом, чиновнички закон даје за наше питање исту солуцију као и процесно право. Одређивати месну надлежност на основу тога закона по месту где је штета причињена, у суштини значи исто што и одређивати је на основу прописа парничног права по седишту установе којој службеник припада; државни орган као такав и као легитиман претставник власти не може — правно говорећи, разуме се — повредом своје службе грађанима да причини штету ван седишта установе коју претставља; зато се месна надлежност за тужбе противу државе због накнаде штете не мења и остаје иста, без обзира да ли се она одређује по месту где је штета причињена или пак по седишту установе којој службеник припада. При свем том не треба previdети, да је одредба процесног права шира од закона: она обухвата и тужбе ради накнаде штете коју причине органи самоуправних тела, а закон би се односио само на државу и њене органе.

### III

О одговорности судије за накнаду рекурсних трошкова, учинићемо само једну две напомене.

Ако се и узме да је закључак првостепеног суда у погледу стварне надлежности правилан, судија појединац ипак носи кривицу што је својим закључком неосновано одбацио тужбу због месне ненадлежности суда. Одбавивши тужбу због тобожње месне ненадлежности, судија је учинио грубу грешку у највећој мери, не зато што би погрешно протумачио пропис § 76 ГРПП већ зато што ту одредбу кристалне јасноће није ни узимао у обзир при доношењу закључка — а то судија није могао ни да учини, јер ју је потпуно игнорисао — нити је посредно или непосредно споменуо ову одредбу у образложењу своје одлуке. Да је судија покушао да примени тај пропис макар и неправилно, његова би грешка била куд и камо мања. Уосталом, крајња индолентност изједначава се са злом вољом.

Овако постављено, питање резултира на то да судија у суштини одговара и за своје незнање. Нико међутим не сме да тврди, да познаје тачан смисао једне норме у праву где је свако решење иначе тако релативно и свагда зависи од схватања онога који примењује закон. За незнање зато у домену закона и права нарочито — рекао је један високи жрец у храму јуриспруденције — нико не треба да се повлачи на одговорност. Нема кривице до онога ко није у стању да пређе с ону страну границе коју му је природа поставила. Али се заборавља при том, да је судија по својој функцији дужан да познаје право и законе. Уосталом, незнање закона не извињава ни ланке у лавиринту права. Зато судија — ако се и узме да он кроз одлуке изражава своје интимно правно схватање — одговара за то схватање, ако је оно очигледно погрешно било што су прописи које треба применити јасни или што је судија у примени закона занемарио начела која су у теорији несумњива а у пракси утврђена. Уопште говорећи, може се узети да је у таквом случају — виши суд ће да цени, да ли је тај случај наступио — груба кривња доказана и да услед тога у домену процесног права за судију може настати обавеза да у смислу § 153/II ГРПП накнади трошкове који су за странку проузроковани његовом кривицом, кад већ не може да се узме у обзир велика и ненакнадива штета коју повређена странка мора да трпи због одуговлачења поступка.

*Д-р Здравко Здравковић*  
адвокатски приправник

## ИЗ СТАЛЕШКЕ ЈУДИКАТУРЕ

Преузиматељ адвокатске канцеларије не може даље заступати странку адвоката чију је канцеларију преузео без пуномоћија саме странке.\*

Одвјетник Н. Н. именован је по Одбору Адвокатске Коморе у Загребу преузиматељем писарне одвјетника Х-а, који је био брисан из именика на темељу одрекнућа. Преузиматељ писарне наставио је заступати странку брисаног одвјетника без посебне пуномоћи, позивајући се на то да га већ сама функција преузиматеља писарне на такав наставак заступања овлашћује. Заступник противне странке приговорио је таквоме заступању, и тражио о томе закључак суда. Срески суд у Крижевцима закључком од 9. I. 1940., П 952/1939 донио је закључак да је преузиматељ писарне исказан као заступник већ самим именовањем за преузиматеља писарне. Проти томе закључку уложио је заступник противне странке рекурс, који је Окружни суд у Бјеловару као рекурсни суд уважио овим закључком од 22. II. 1940., Пл 218/1940.:

„Рекурс се уважује, побијани се закључак укида и правна ствар враћа првостепеном суду да даље по закону поступи у смислу напомена истакнутих у образложењу, а то тек после правоснажности овог закључка.

### Образложење

Првостепени закључак побија тужени рекурсом као на закону неоснован и то због погрешно примењене материјално-правних прописа, дакле из рекурсног разлога § 597. бр. 2 грп. У образложењу наиме, вели да је првостепени суд заузео погрешно становиште да преузиматељ канцеларије бившег одвјетника може пред судом заступати странке тог одвјетника без посебне пуномоћи, а само на основу декрета о преузимању канцеларије.

Предлаже да се побијани закључак укине и парнична страна упути да свом новом заступнику изда прописну пуномоћ.

Рекурс је основан.

Рекурсни разлог § 590. грп. бр. 2. постоји. У смислу § 224. грп. кад одвјетник које странке умре или постане неспособан да настави заступање странке (на пр. брисањем из именика адвоката као *in concreto*) прекида се поступак док странка не постави другог адвоката. У колико закон прописује заступање адвокатом, а тамо, где то адвокатско заступање није обвезатно, не настаје прекидање, пошто може сама странка ступити на мјесто свог бившег пуномоћника и преузимати потребна посебна дјела.

Преузиматељ адвокатске канцеларије не постаје *eo ipso* опуномоћеник странке, коју је заступао бивши адвокат, већ је као такав, у провођењу ликвидације овлаштен, односно дужан да на вријеме обавијести странку, да си изабере новог заступника, те у колико странка није на вријеме сазнала за престанак одвјетништва свог адвоката, евентуално и сам приступи на рочиште и суд обавијести да бивши адвокат неће у будуће више моћи заступати странку, дочим као такав никако није овлаштен да једино на основу декрета, којим је постављен преузиматељем канцеларије бившег адвоката заступа странке истога, што уосталом не слиједи ни из § 44. тач. сл. е) За., како то погрешно узима побијани закључак.

На основу тога указује се побијани закључак на закону неоснован те га је ваљало уважењем рекурса укинути и одлучити као у диспозитиву овог закључка“.

Овај закључак Окружног суда као рекурсног постао је правомоћним.

\* Овај чланак из судске праксе штампан је у мартовско-априлском броју „Одвјетника“ одакле га због интересантности преносимо. Уредништво.

У  
Н  
И  
В  
Е  
Р  
З  
И  
Т  
Е  
Т  
С  
К  
А  
  
Б  
И  
Б  
Л  
И  
О  
Т  
Е  
К  
А



## ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ — БЕОГРАД

Седница од 17. априла 1940. год.

Одобрен је упис у именик адвоката са седиштем у Београду Симићу Обраду и Павловићу Милошу.

Одобрено је пресељење адв. Вишић Ружници из Мионице у Ваљево одмах по публикавању огласа у Службеним новинама, чиме се замењује решење Одбора коморе Бр 3777 од 21. XII. 1937. год., пошто одобрено јој пресељење овим решењем из Мионице у Кос. Митровицу није никад извршила.

Одобрен је упис у именик адв. приправника: Косовићу Виду код адв. Јелића Владимира у Смедереву са вежбом од 10. IV. 1940. и Руменићу Чедомиру код адв. Лукића Др. Живана у Београду са вежбом од 9. III. 1940.

Одобрен је прелаз адв. приправнику Јовановићу Милану од адв. Стојковића Бранислава код адв. Петровића Др. Миодрага у Шапцу.

Избрисан је из именика адв. приправника: Раденковић Ђорђе под 5. априлом 1940. због ступања у службу код Призада А. Д. у Београду.

Седница од 8. маја 1940. год.

Претседник Владимир Симић отварајући седницу саопштава:

1) да је од Савеза комора примио дневни ред за годишњу редовну скупштину, која ће се одржати 12. маја т. г. у 10 часова у Новом Саду. Пошто је прочитао дневни ред предлаже, да се у смислу § 48. Зак. о адв. изаберу изасланици за Савезну скупштину саопштавајући, да наша Комора има право на 7 изасланика, не рачунајући њега као претседника и Др. Видана Благојевића као благајника Савеза који по свом положају присуствују скупштини. За изасланике бирају се: заменик претседника Милан Живадиновић и чланови Одбора: Др. Иван Рибар, Тришко Жугић, Др. Радоје Вукчевић, Лука Пешић, Милош Царевић и Миодраг П. Поповић.

2) Да је присуствовао Конгресу удружења адв. приправника из целе државе, који је одржан 5 и 6 маја т. г. у Београду, излажући укратко рад Конгреса. Нагласно је да је Конгрес вођен добро и са пуно достојанства од стране претседништва.

Уписани су у именик адвоката: Кнежевић Богољуб са седиштем у Крушевцу; Јовичић Александар Р. са седиштем у Обреновцу; Мухамед-агић Ибрахим са седиштем у Београду.

Одобрено је пресељење адв. Јевтићу Селимиру из Београда за Шабац које може извршити одмах по публикавању огласа у Службеним новинама.

Избрисан је из именика адвоката Стевановић Милан из Зајечара под 38. априлом 1940. јер се адвокатуре одрекао.

Уписани су у именик адв. приправника: Станић Драгутин Ј. код адв. Поповића Радована у Тополи са почетком вежбе од 26. IV. 1940. год.; и Бајагић Блажо код адв. Стојановића Слободана у Београду са почетком вежбе од 27. IV. 1940.

Одобрен је прелаз адв. приправницима: Хитрову Всеволоду од адв. Кастела Др. Душана код адв. Глеба Лебедева у Београду; Нешковићу Боривоју из канц. пок. Поповића Боре Л. у канц. адв. Поповића Станислава Б. по навршеној бесплатној вежби у суду; Митровићу Србољубу од адв. Дабовског Иноћентија код адв. Матића Зарија; Гавриловићу Димитрију од адв. Трифунца Александра код адв. Савковића Илије; Бурићу Драгомиру од адв. Стевановића Милана код адв. Митровића Саве у Зајечару; и Вуковић Радојници од адв. Стевановића Драгољуба код адв. Ивановића Томе у Краљеву.

Избрисани су из именика адв. приправника: Трандафиловић Др. Иван под 22. IV. 1940. због ступања у државну службу; Гертељ Владимир под 5. IV. 1940. по одјави принципала; Копривчевић Звонимир под 22. I. 1940. због државне службе; Марјановић Милорад под 1. IV. 1940. по одјави принципала; Беговић Живојин под 1. I. 1940. по одјави принципала; Максимовић Никола под 1. IV. 1940. по одјави принципала; Штављанин Велимир под 1. фебруаром 1940. због ступања у војску (служба у кадру); и Павловић Владимир под 22. IV. 1940. због државне службе.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

По акту адв. Буровића Марка из Београда, у коме износи незаконити поступак полицијске власти у Вел. Кикинди, којим му је ометана одбрана клијента пред там. Окр. судом, решено је да се напише претставка Министру правде и да се тражи предузимање мера против органа, који су своју власт злоупотребили.

По акту адв. Лукића Војислава из Београда, којим се жали на прописивање времена за пријем адвоката у Среском суду за град Београд, решено је, да се, акт задржи са актима, који се односе на рад овога суда.

Одобрена је пресидијелна одлука о одређивању адв. Кржића Милана за привременог преузиматеља адв. Суботићу Слободану из Београда који је због политичке делатности лишен слободе.

Примљени су благајнички извештаји коморе и Добротворног фонда за март и април 1940. год. без примедаба.

Решено је, да претседник Симић интервенише код Министра унутрашњих дела, да се из Билеће пусти адв. Јовановић Рајко, пошто је његово здравље у критичном стању.

#### Седница од 15. маја 1940.

Одобрене су пресидијалне одлуке о брисању: Кочовића Атанасија изименика адв. под 20. априлом 1940. због смрти (преузиматељ Вуловић Владимир, адв. из Неготина; и Батинића Арсенија из Жабара под 19. априлом 1940. због смрти (преузиматељ адв. Чогурић Радуге из Паланке.

Уписани су у именик адвоката: Влаховић Јово са седиштем у Београду и Маестро Др. Рафаел са седиштем у Београду.

Избрисан је из именика адвоката Живанчевић Михаило под 10. V. 1940. због тога што је примио службу секретара Занатске коморе у Београду, а за преузиматеља именован му је Живанчевић Илија, адв. из Београда.

Уписан је у именик адв. приправника: Михаиловић Коста код адв. Павловића Павла са вежбом од 10. маја 1940.

Одобрен је прелаз адв. приправника: Гертељу Владимиру од адв. Ростовцева Сергија код адв. Петковића Др. Ђорђа, с тим, да нема прекида у вежби пошто се овом одлуком замењује одлука Одбора од 8. маја 1940. о брисању приправника Гертеља из именика адв. приправника; Мишићу Деспоту од адв. Петковића Милоја, Шабац, код адв. Лукића Драгутина, Београд; Милиновићу Бранку од адв. Де рени-а Др. Аладара код адв. Лазаревића Димитрија, Београд; Димитријевићу Василију од адв. Савковића Илије код адв. Матића Зарије; Гавриловићу Димитрију од адв. Савковића Илије код адв. Гавриловића Гаврила, Београд.

Избрисани су из именика адв. приправника: Шимић Димитрије под 28. V. 1939. због ступања у државну службу а одобрен му је упис у именик адв. приправника под 2. V. 1940., с тим, да плати пучу уписнину; Качаревић Вукосав из Крушевца под 22. IV. 1940. због ступања у државну службу; и Мисирлић Радомир под 22. IV. 1940. због ступања у државну службу.

Прочитан је акт адвоката Јовановића Михаила и Мишића Војислава из Бајине Баште, којим се жале на несметан рад пискарача. Решено је, да се именовани позову да Комори достављаду сваки конкретан случај пискарања са доказима, како би Комора против сваког пискарача могла стављати предлог за кривично гоњење.

Решено да канцеларија коморе у будуће на сваком предмету — молби за упис у именик адв. приправника означити колико молба код кога се тражи упис има већ код себе уписаних приправника, који су стварно на раду, као и то да се у будуће пријаве о брисању адв. приправника не износе на седницу пре но што адвокат потврди да је приправник код њега стварно вршио вежбу како прописује закон о адвокатима (§ 11).

Претседник Симић саопштава Одбору да је 12. маја т. г. у Новом Саду одржана годишња скупштина Савеза адв. комора. Рад скупштине: упознаће чланови одбора из записника скупштинског који ће се у Браничу објавити. Сматра за нарочито потребно да истакне изјаву претстав-

ника Загребачке и Сплитске коморе у смислу одржања јединства Савеза комора што наша Комора са своје стране може само топло да поздрави.  
Решено је да се шефу канцеларије Стоиловићу Радомиру повећа месечни хонорар од 5.000.— дин. на 6.000.— дин. почев од 1. јуна 1940. год.

## ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ — СКОПЈЕ

### Пленарна седница од 31 марта 1940 у Скопљу

На пленарној седници Одбора од 31. марта 1940. године, донесене су одлуке:

Одобрене су све раније одлуке ужег — извршног Одбора;  
Уписан је у именик адвоката Лаза Тасић са седиштем у Скопљу;  
Уписани су у именик адвокатских приправника Благоје Стојановић код Благоја Манића, адв. из Лесковца, Петар Хаџи Андоновић код Павла Милићевића, адв. из Скопља, Јанко Бојковић код Војина Тодоровића, адв. из Куманова.

Слободану Цветковићу, адв. приправнику одобрен је прелаз из канцеларије Миодрага Стојановића у канцеларију Василија Петковића адв. из Прокупља.

Примљен је реферат претседника Коморе г. Драгутина Тасића о седници Пословног Одбора Савеза Адвокатских Комора.

Усвојен је предлог Адвокатске Коморе у Београду Бр. 468/40 г. о заједничком часопису Браничу. Решено је да ова Комора плати за ову годину претплату на Бранич за све њене чланове адвокате, која по споразуму износи 45 динара од члана, с тим, да се оним члановима који су већ платили претплату врати уплаћени новац. Претплата има пасти на терет партија претплате на часописе и штампање извештаја и расписа, а остатак ако то буде недовољно, из партије на непредвиђене потребе. Бранич има бити заједнички званични орган обеју Комора, подједнако приступачан за чланове обеју Комора, у смислу Правилника, који за то већ важи за чланове Адвокатске Коморе у Београду.

Одбијен је Голуб Микић адвокат из Пећи од тражења да као адвокат може вршити службу у општини пећској уз плату.

Повишена је плата служитељу Коморе Ђуровићу на 1200 дин. месечно.

### Седница од 9 априла 1940 у Скопљу

На седници ужег — извршног Одбора од 9. априла 1940. године, којој су присуствовали: г. Драгутин Тасић претседник, чланови гг. Др Јосип Седмак и Крунислав Органџијевић, и секретар г. Стеван Тривунац, донесене су одлуке:

Александру Радовановићу адв. приправнику одобрено је пресељење вежбе из канцеларије Станише Костића адв. из Лесковца, у канцеларију Василија Бајића, адв. из Лебана.

Драгољуб Бојовић адв. приправник из Косов. Митровице брисан је из именика због ступања у војску.

Милорад Костић адвокат из Прешева позват је да се у року од два месеца изјасни, остаје ли при одобреном пресељењу у Београд.

Решено је да се неки од чланова предаду Дисциплинском већу због неодговарања на позиве Коморе за плаћање чланског улога, а некима је одобрен предложени начин плаћања дужног чланског улога.

### Седница од 16 априла 1940 у Скопљу

На седници ужег — извршног Одбора од 16 априла 1940 године, којој су присуствовали гг. Драгутин Тасић претседник Коморе и Др Јосип Седмак, Крунислав Органџијевић и Благоје Поповић, чланови и Стеван Тривунац секретар, донесене су одлуке:

Харалампије Перевић уписан је у именик адвоката са седиштем у Прилепу.

Уписани су у именик адвокатских приправника: Велизар Пешић код Моше Варона адвоката из Ниша, Војин Пантовић код Марка Миловића адвоката из Берана.

Предмет молбе Драгише Јеремића, за упис у именик адв. приправника упућен је Дисциплинском већу, ради оцене достојности.

### Седница од 8 маја 1940 у Скопљу

На седници ужег — извршног Одбора од 8 маја 1940 год. којој су присуствовали гг. Драгутин Тасић, претседник Коморе и Др. Јосип Седмак и Крунислав Органџијевић и секретар Стеван Тривунац, донесене су одлуке:

Уписани су у именик адвокатских приправника: Богдан Ненадић код Милисаве Анђелића адв. из Пријепоља, Благо Станковић код Владимира Знаменског адвоката из Ђаковице, Милутин Божовић код Радивоја Зоњића, адв. из Пећи.

Предрагу Вучковићу одобрен је прелаз из канцеларије Александра Хаџи Пешића у канцеларију Антонија Бачића, адвоката из Ниша. Милан Партоњих адвокат из Пирота брисан је из именика на основу §. 33 од III. Закона о адвокатима.

Скупштини Савеза Адвокатских Комора, одржаној 12 маја 1940 године у Новом Саду, присуствовали су од стране ове Коморе г. Драгутин Тасић, претседник и њени изасланици гг. Павле Милићевић, Крунислав Органџијевић, Благоје Поповић и Стеван Тривунац, сви адвокати из Скопља.

Почетком месеца априла ове године Комора је послала својим члановима отштампан именик адвоката и адвокатских приправника за ову годину и распис који садржи:

а) саопштење одлука Београдске и ове Коморе о заједничком часопису Браничу са свима условима и појединоствима о томе;

б) саопштење о сазиву Скупштине Савеза Адв. Комора на дан 12 маја 1940 г. у Новом Саду, уз позив члановима, да евентуалне предлоге за ову Скупштину пошаљу Комори до 20 априла 1940 год.;

в) опомена члановима да плате члански улог за наступело тромесечје, као и дуговани;

г) поновни позив у вези прошлогодишњег да адвокати и адв. приправници замене карте идентитета, које вреде свега годину дана;

д) позив члановима адвокатима, који нису осигурани код пензионерског фонда, да то одмах учине, јер је осигурање обавезно по §. 118 Зак. о адвокатима, а и корисно. Уз овај позив дат је и кратак преглед о стању фонда, и,

ђ) поступак противу пискарача и позив члановима, да се и сами ангажују противу тога зла; да сваки случај достављају Комори, и да сва тражења Коморе извршују брзо и тачно и подносе тражене одговоре и податке.

### ПРИКАЗИ

**Славољуб Б. Поповић и Др. Јанко Таховић:** Одлуке опште седнице државног савета у години 1937, 1938 и 1939.

У последње време код нас се доста ради на образовању судске праксе редовних судова као и праксе Државног Савета. Ова обрада добија пуног изражаја у приказивању судских и административно судских одлука у часописима или у самосталном прикупљању и штампању.

При обрађивању судске праксе код Државног Савета ствар је лакша и с обзиром на форму коју добијају одлуке специјално значајна. По Закону о Државном Савету постоји установа Опште седнице Државног Савета која доноси решења у циљу једнообразности у правосуђу. Сазив свих седница у пракси стриктно се спроводи чим у коме одељењу дође

до различитог тумачења неког законског прописа а мањи делокруг рада Државног Савета омогућава лаку евиденцију одлука појединих одељења.

На против, ствар је сасвим другојачија са обрадом судске праксе код редовних судова. Делокруг рада су спорна питања разноврсна, често нестална с обзиром на измену друштвених односа и закона. Поред тога још увек није изједначено законодавство редовних судова нити постоји један Касациони суд за целу земљу.

Ма да и код Касационог суда постоји установа Опште и Пуне седнице, које по једнообразности правосуђа одговарају Општој седници Државног савета, ипак једнообразност правосуђа у пракси није ни из близа остварена као код Државног савета. Ово не само са горе изнетих разлога већ и због тога, што се Општа и Пунa седница Касационог суда не сазивају увек када се у једном или разним одељењима суда једно правно питање на разни начин реши. Због тога је умесно мишљење судије г. Драгутина Кнежевића дато по питању анкете о изменама новог Гр. п. п. да је неопходно у Гр. п. п. установити против-разлоге према којим Апелациони суд може да се не сложи са одлуком и правним схватањем Касационог суда. У овом случају ствар би се изнела пред Општу седницу Касационог суда, чиме би се постигла већа једнообразност у правосуђу.

Међутим, можда благодарећи оваквом стању ствари, ипак се доста обрађује судска пракса редовних судова. Само се код велике разноврсности правних питања и судских одлука поставља проблем шта треба узети за критеријум при одређивању које судске одлуке треба приказивати и скупљати, док овај проблем, бар у овој мери, не постоји код Државног савета, за који се може рећи, да обрада и једнообразност судске праксе код већ постојећег стања ствари, долази до потпуног изражаја.

Последња година пракса Државног савета обрађује се код нас и на тај начин што се готово редовно у виду скупног издања прикупљају и објављују одлуке Опште седнице Државног савета. До скоро је у овом постојала празнина јер нису биле скупљене и у овом смислу издате одлуке Опште седнице донете у години 1937, 1938 и 1939. Ова празнина је ових дана изласком из штампе књиге Одлуке опште седнице Државног савета у 1937, 1938 и 1939 години које су средили Славољуб Поповић, писар Државног савета и Др. Јанко Таховић, чин. Главне контроле.

Ова књига је врло добро опремљена, прегледна и са ретком умешношћу сређена. Одлуке садржане у њој веома су значајне тако да представљају не мању потребу, са њиховим упознавањем, од једног закона ове врсте. Ово поготову за адвокате чији домен рада треба из дана у дан све више да се шири.

*Војимир Радовић,*  
адвокат из Београда

**Др. Ханс Бауер:** Вештачење писмених исправа, Београд, 1940. год. стр. 235.

Развијањем писмености употреба писмених исправа, нарочито при правним пословима, све је чешћа и добива све веће значење и важност. Уосталом, и наш народ, иако се не може рећи, да је у нас писменост на високом степену, придаје писменим исправама велико значење и писмене уговоре сматра, ако не важнијим и јачим, а онда барем толико јаким као и усмене. То се најбоље види из речи самог народа као што су нпр. „нисмо ништа написмено саставили“ или „јест да смо уговорили, али нема о томе ништа написмено“ итд., које се може чути на сваком кораку. Свака опет употреба корисних ствари повлачи за собом и злоупотребе у толико већој мери, уколико је већа вредност онога, што се таквом злоупотребом жели постићи. Лажне исправе појављују се у свагдањем животу и криминални типови их и у судском поступку настоје протурити као истините. Вршење фалсификата спада данас у честа кривична дела, чије су последице сразмерно тешке како за државу тако и за заинтересованог појединца. Од фалсификовања новца, поштанских и таксених марака,

јавних и приватних исправа, па до лажних уметничких слика имамо целу скалу најразноврснијих фалсификата. Довољно је погледати главу XIX и XX нашег КЗ, и тамо предвиђена кривична дела и казне, па да се има јасна слика о тежини и последицама таквих делања. А што је најважније, криминални типови као и у осталим гранама свога деструктивног рада, и овде показују стално усавршавање, готово бисмо рекли да строго држе корак са науком. Поједини фалсификати каткада су извршени на тако вешт начин, да само стручњаци, па и они тешком муком, могу са сигурношћу утврдити лажност дотичне исправе. По себи је онда разумљиво, да и наука мора упрети све силе у циљу, да би се на што сигурнији начин могло утврдити постојање фалсификата и на тај начин ефикасно сузбијати криминални типови у оваквом њиховом раду. У делу, које овде приказујемо, аутор је изнео слику оног збиља великог и компликованог рада, који је у много случајева потребан да би се утврдило постојање фалсификата.

Писац у кратком уводу износи преглед значења кривичних дела, која овде долазе у питање, и материјала, који је у њему обрађен. После тога следи у појединим деловима приказ мастила, хартије, пера и хемиског вештачења домаћег мастила. У сваком делу аутор износи историски приказ кроз векове, класификацију и испитивање. Тако нпр. код хартија говори о материјалу за писање уопште са историским приказом, после тога о претечама данашње хартије, папирусу, пергаменту и палимпсестима, па о проналаску хартије у Кини, у другим азијским и афричким земљама и у Европи, производњи хартије, изради хартије, итд. Све то приказано је исцрпно и на врло занимљив начин, тако да књигу могу са уживањем читати не само стручњаци него и лајци. Коначно треба нагласити, да је писац резултате испитивања домаће хартије изнео и у низу таблица, што дело чини потпунијим и јаснијим. У Закључку наглашава аутор, да „методе вештачења справа још нису усавршене до тог степена, да би се њиховом применом увек могли добити позитивни резултати“ као и да „хемиско испитивање мастила није лака ствар“ с обзиром да су добивени резултати зависни од целог низа најразноврснијих услова. Ако је пак потребно да и ми дамо резиме овог нашег приказа онда можемо рећи, да је аутор уложио много труда у овај свој рад и да тај рад претставља леп прилог нашој криминално-техничкој литератури.

Др. Ј. Кулаш, адв. из Београда.

## БЕЛЕШКЕ

**Извештај са Годишње скупштине Савеза Адвокатских комора, одржане на дан 12 маја 1940 год. у Новом Саду у просторијама Новосадске адвокатске коморе.**

У 10 часова претседник Савеза г. Др. Стеван Адамовић отвара годишњу скупштину и објашњава да услед прилика у свету Савез није имао своје редовно годишње пословање, па због тога није ни спремљен извештај Пословног одбора. Констатује да је у овој години промењено уређење наше државе, које није променило нашу вољу да останемо удружени у Савезу. Скупштина се одржава под врло тешким приликама. У свету влада сила. Право мора имати силу да би се одржало, али сила не претставља право. Зато морамо све своје снаге упутити на борбу за право. Тра-

жи разрешницу за рад у прошлој години, коју скупштина једногласно даје.

Благајник г. Др. Видан О. Благојевић, адвокат из Београда подноси благајнички извештај, из кога се види да је прошле године остало готовине 12.074.— дин., што са нараслом каматом од 276.— дин. износи 12.350.— дин. Од доприноса свих осам комора у овој години прикупљено је 14.920.— дин., тако да готовина Савеза комора износи 27.270.— дин. Расхода никаквих није било.

Одлучено је да Пословни одбор према потреби доноси закључке у погледу висине будућег доприноса Комора у Савез, а благајнику је дата разрешница.

Констатује се да су претстављене свих осам Комора на савезној скупштини и то: Адвокатска комора из

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unilj

Љубљане преко г. г. Др. Јанка Жи-  
ровника, Др. Становника, Др. Урбанца  
и Др. Фетиха; Адвокатска комора из  
Загребa преко г. г. Др. Ива Политеа,  
Др. Светозара Ивковића, Др. Матије  
Белића, Др. Камила Филингера и Др.  
Богдана Новковића; Адвокатска ко-  
мора из Сарајева преко г. Др. Јосипа  
Енгла; Адвокатска комора из Сплита  
преко г. г. Др. Јосипа Барбери, Др.  
Ива Церинића, Др. Ива Карамана, Др.  
Пава Бритвића и Др. Ива Царића;  
Адвокатска комора у Новом Саду пре-  
ко г. г. Др. Стевана Адамовића, Др.  
Моча, Др. Ђирића, Др. Павласа и Др.  
Василија Станковића; Адвокатска ко-  
мора из Београда преко г. г. Владими-  
ра Симића, Милана Ж. Живадинови-  
ћа, Др. Ива Рибара, Трипка Жугића,  
Луке Пешића, Др. Видана О. Благо-  
јевића, Др. Радоја Вукчевића и Мио-  
драга Поповића; Адвокатска комора  
из Скопља преко г. г. Драг. Тасића,  
Павла Милићевића, Крунислава Орган-  
џијевића, Стрвана Тривунца и Благоја  
Поповића; Адвокатска комора из Под-  
гориче преко г. г. Др. Драгише Мија-  
товића и Др. Душана Молеровића.

Записник је водио секретар г. Др.  
Василије Станковић адвокат из Новог  
Сада. За овераче записника одређени  
су г. г. Др. Павлас и Др. Благојевић.

Претседник поздравља изасланика г.  
Министра правде г. Јована Смиљанића  
вршиоца дужности начелника Општег  
одељења, који уз поздраве скупштине,  
поздравља скупштину у име г. Ми-  
нистра правде и жели јој плодан рад  
уз обећање да ће г. Министар правде  
помоћи Савез у његовом раду.

За овим за претседника Савеза ко-  
мора за наредну годину изабран је г.  
Др. Јанко Жириковик а за секретаре  
г. г. Др. Антон Урбанец и Др. Видан  
Благојевић који је одређен да и даље  
врши дужност благајника. Потом је  
досадашњи претседник г. Др. Адамо-  
вић уступио претседничко место но-  
вом претседнику г. Др. Жириковнику,  
поздрављајући га са неколико пробраних  
речи и желећи му успеха у раду.  
Др. Жириковик поздравља колеге и из-  
јављује да ће се у своме будућем ра-  
ду руководити идејама и начелима на  
којима је досадашњи савез показао  
своје успехе.

Пре преласка на реферате, г. Др.  
Иво Политео, претседник Адвокатске  
коморе из Загребa у томе својству и  
као претставник Сплитске коморе, дао  
је следећу изјаву:

„Адвокатске коморе у Загребу и

Сплиту изјављују да, упркос промене  
унутрашњих државно-правних односа,  
остају и даље у Савезу адвокатских  
комора Краљевине Југославије не са-  
мо зато, јер још непромењени закон  
такав Савез наређује, него и зато јер  
су све коморе и досада у Савезу а-  
двокатских комора Краљевине Југо-  
славије спроводиле своје послове слобод-  
но, без икаквог притиска и хармс-  
нички у заједничком интересу цело-  
купног адвокатског staleжа, па ће се  
тако и даље спроводити. Сем тога о-  
бе коморе сматрају Савез потребним  
органом да би се законодавство у раз-  
ним деловима наше државе, а у пр-  
вом реду интереси адвокатског staleжа,  
и поред подељених законодавних  
надлежности, развијали по могућности  
у што већој наравно, слободној са-  
радњи.“

Своју изјаву г. Др. Политео про-  
пратио је краћим говором у коме је  
подвукао слог у раду досадашњег  
Савеза адвокатских комора и потпуну  
равноправност.

Изјава г. Др. Политеа примљена је  
од целе скупштине уз бурно одобра-  
вање.

Затим је приступљено даљем раду  
уврђеном у дневном реду.

По реферату Подгоричке адвокат-  
ске коморе а у смислу излагања прет-  
седника г. Др. Мијатовића, који тра-  
жи да се сва извршења у Црној Го-  
ри која су започета пре ступања на  
снагу новог Закона о извршењу и  
обезбеђењу, пренесу са општинских  
власти на среске судове, Скупштина  
доноси закључак у смислу предлога  
референта.

За овим г. Др. Фетих адвокат из  
Љубљане реферирше по питању сни-  
жења вежбе адвокатских приправни-  
ка, изјављујући да Адвокатска ко-  
мора у Љубљани није за ово снижење.  
То из разлога, што адвокатски подмла-  
дак треба да се довољно припреми  
преко вежбе за рад у адвокатури, а  
кратак стаж учинио би хиперпродук-  
цију у нашим редовима, што би до-  
вело до пролетаризације и паупериза-  
ције нашега staleжа. Приходи су у  
нашем staleжу јако подбацили. Ни  
најискуснији адвокати не могу од то-  
га прихода пристojно да живе. Међу-  
тим налази да се, ипак, мора попра-  
вити материјално стање адвокатских  
приправника тиме што ће се увести  
најмања месечна плата коју предлаже  
на 1.500.— дин. месечно, с тим да је  
адвокат дужан да адвокатског прив-

ника припреma за рад на свима правним пословима. Пристаје да се судска пракса смањи за пола године и да иста буде под платом. Предлаже да се у томе смислу донесе резолуција.

Г. Др. Политео у име Адвокатске коморе у Загребу говори о томе да је углед нашега сталежа прилично спао, јер стручна способност и морални ниво адвоката у сталном су опадању. Слободна утакмица није уродила резултатом, па се у нашем сталежу нису истакли они који су најспособнији. Вежба треба да остане као и до сада, с тим да пристаје на смањење судског стажа за пола године, који да буде под платом. Иначе сматра да у адвокатски ред треба да улазе само спремни адвокатски приправници. За прилике у Хрватској бавовини био би довољан стаж од четири и по године. На нижи стаж хрватски адвокати не би могли да пристану.

У име Адвокатске коморе у Сплиту г. Др. Барбиери изјављује да се у свему слаже са предњим излагањем г. Др. Политеа.

Г. Владимир Симић, председник Адвокатске коморе у Београду, пре свега замера што реферати, сходно раније донетој одлуци, нису раније били достављени свима коморама, па је сада тешко о овом важном питању дискутовати. Наглашава да је став коморе у Београду по питању стажа адвокатских приправника добро познат. Комора у Београду изјаснила се у више махова за смањење овога стажа. То је наше начелно гледиште и данашње образложење противника смањења стажа није нас убедило. Ако су морални ниво и стручна спрема у опадању то, по нашем мишљењу, нема везе са питањем трајања стажа. То је општа појава у свим сталежима и последица је, у колико постоји, сасвим других узрока. Тешко је, уосталом, прихватити такав разлог у овоме питању пошто се њиме истиче стање у адвокатском сталежу у коме се налазе појединци који су највећим делом испунили постојећи стаж, а делом и дужи. То значи да ни тај стаж, чије се одржање тражи, није могао отклонити такво стање ствари. Очигледно је да су овде по среди други узроци.

Слаже се да се измене у закону о адвокатима не треба да врше уредбама, а још мање да се то врши без претходне консултације свих комора и Савеза. Слаже се и у погледу за-

хтева за поправку материјалног стања адвокатских приправника и стварног вршења стажа. У томе погледу треба донети предложену резолуцију. Али сматра да се питање трајања адвокатског стажа треба да скине са дневног реда. Апелује на предлагаче да се сложе са овим предлогом како размимоналажење у гледиштима не би довело до прегласавања, што до сада није био обичај у раду Савеза. Ово у толико пре што се до евентуалне измене закона о адвокатима по овом питању може ствар дубље проучити, па и сагласност постићи.

Претседник Новосадске коморе г. Др. Адамовић прихвата становиште Загребачке, Љубљанске и Сплитске коморе, а нема ништа против тога да се за сада питање скине с дневног реда. Млади људи који у наш сталеж улазе треба да познају и старе и нове законе. На адвокатским испитима адвокатски приправници не показују добре резултате јер немају довољно вежбе.

Претседник Адвокатске коморе из Скопља, г. Тасић, тражи да се Савез изјасни против будућег мењања закона о адвокатима путем Уредбе, већ само путем Закона и то по претходном саслушању Савеза комора. Питање данас постављено није зрело за решавање, па се слаже са предлогом да се оно скине с дневног реда, како би се обухватило у исто време и питање испита и осталих услова рада адвокатских приправника.

За Сарајевску комору г. Др. Јосип Енгл адвокат такође тражи скидање овога питања с дневног реда с тим да се одмах донесе закључак на Савезној скупштини о висини награде адвокатских приправника и о потреби да стаж код суда буде плаћен.

Г. Трипко Жугић слаже се са изјавом претседника г. Симића. Аргументи у противном смислу нису га убедили. Што је наш адвокатски ред данас у паду није кривица до стажа, већ је кривица до система и поретка. Млади људи иду у адвокатски ред јер немају другог места. Ми треба да заштитимо наше младе колеге од искоришћавања које нема везе са радом на припреми за адвокате, али се слаже са тим да се питање скине с дневног реда.

Г. Др. Политео тражи да Министар правде увек пита Савез адвокатских комора када има намеру да мења нешто у Закону о адвокатима. Предла-



же да се донесе резолуција истоветна са оном коју је донела Адвокатска комора у Загребу на прошлогодишњој скупштини, т. ј. да адвокат чини дисциплински преступ када не плаћа пристојно адвокатског приправника и када га не упућује у рад.

Г. Трипо Жугић противи се одређивању минимума награде адвокатских приправника, јер у том случају многи млади правници остаће без хлеба.

Г. Др. Радоје Вукчевић предлаже да се доношење закључка по предњем питању одложи како би се сачувао Савез.

Г. Др. Драгиша Мијатовић председник Подгоричке коморе слаже се са тим да се питање скине с дневног реда. Фиктивност праксе угрожена је законом, али због дугог стажа и тешких прилика у Србији и Црној Гори она се може тешко спречити, те је спровођење ове забране у пракси неизводљиво.

Иза тога донета је резолуција: 1) да Адвокатске коморе, по питању стажа не дају своје мишљење Министру правде мимо и изван Савеза и 2) да није достојно адвоката да не плаћају пристојно адвокатске приправнике и да их не у послују у свима грамама адвокатског занимања.

Затим је донета резолуција да се умоли г. Министар правде да не доноси никакве измене, укидања или допуне у Закону о адвокатима без саслушања Савеза адвокатских комора.

Г. Др. Урбанц реферише о измени Правилника о адвокатским наградама, па предлаже да се укине смањење од 12% из Правилника о наградама, као и донесе тарифа за рад у кривичним стварима.

Г. г. Милан Живадиновић и Др. Вукчевић предлажу да се реферат и резолуција Др. Урбанца прихвате, али да Пословни одбор одреди када ће по овоме питању обавестити г. Министра правде, што је и одлучено.

По питању ослобођења Комора од поштанских такса одлучено је да се захтева од г. Министра пошта, телеграфа и телефона да се Коморе ослободе од поштанских такса.

По питању Уредбе о Општинским штедионицама, после реферата г. Др. Становника адвоката из Љубљане одлучено је да се тражи од надлежних да се одузме право Општинским штедионицама на провођење извршења

преко својих органа, већ да та извршења спроводе адвокати, односно судови уз сарадњу адвоката.

Питање измена и допуна Закона о уређењу редовних судова скинуто је с дневног реда.

Г. Др. Енгел говори о надреписарству и тражи да се овај рад забрани нарочито код земљишнокњижних старини.

По питању измена и допуна Закона о таксама после дуже дискусије у којој учествују г. Др. Ивковић, г. Др. Ђирић, г. Др. Драгиша Мијатовић и претставник Сплитске коморе г. Др. Барбиери константовано је, да је јемство веома тешко за адвокате, и да постоји тенденција за проширење овога јемства и на случајеве који законом нису обухваћени што се може спречити.

Питање одбрана по званичној дужности и њихово награђивање скинуто је с дневног реда после дуге дискусије.

Код питања и предлога јавља се за реч г. Милан Ж. Живадиновић, који изјављује да је данашња скупштина јубиларна јер се напунило десет година од оснивања Савеза. Поводом овог малог јубилеја, жели да се утврде ове чињенице: да су у току минулих десет година све коморе радиле у пуној хармонији и сагласности, доносиле по разним сталешким питањима једнодушно предлоге и резолуције, а да Министар правде највећи део ових резолуција није прихватио, па чак није одговорио зашто их одбија. Предлаже да се умоли г. Министар правде да у вези са предатим му резолуцијама обавештава Савез, по могућству са образложењем, када извесну резолуцију или предлог Савеза не жели да прихвати.

Г. Миодраг Поповић напада рад данашње скупштине и каже да она није као ни раније ништа учинила, па предлаже да се за идућу скупштину материјал боље припреми. То назива г. Др. Василија Станковића, који изјављује да је се Савез увек трудио, што је и својим дугим радом потврдио, да се адвокатски сталеж унапреди, а што код надлежних лица зато није било разумевања, није наша кривица. Г. Др. Светозар Ивковић енергично реплицира на терђење г. Поповића и каже да је за минулих десет година веома много урађено, па је на г. Министру правде да изврши резолуције.

Г. Живадиновић остаје при своме

предлогу и мимо изјаве г. Поповића за кога сматра да је необавештен о раду Савеза. Упућује га на „Бранич“ и „Одвјетник“ од 1930—40 год. где је опширно изложен рад Савеза. Скупштина једногласно прима предлог г. Живадиновића.

За овим г. Трипко Жугић излаже тешку ситуацију младих Југословена који су учествовали на бојишту у Шпанији. Пошто има велики број адвокатских приправника који су тамо учествовали, то предлаже да наш Савез узме ове младине у заштиту и препоручи надлежнима, да им дозволи повратак у земљу, ако су криви нека изађу пред суд, а ако нису криви да се пунте на слободу. У истом смислу изјашњавају се и г. г. Др. Енгел, Владимир Симић, Др Радоје Вукчевић, Др. Стеван Адамовић, Миодраг Поповић, па је у томе смислу донета и резолуција.

Г. Др. Радоје Вукчевић говори о ин-

тернирању наших поданика, по коме питању говоре и г. Владимир Симић, Др. Политео, Др. Светозар Ивковић, Трипко Жугић и Др. Мијајковић, па је том приликом константовано да се спрема Уредба у Министарству унутрашњих дела о томе како ће се са интернираним лицима поступити, као и да се умоли г. Министар унутрашњих дела да Уредбу о интернацији, која нема законског ослоња, што пре укине.

Скупштина је закључена у 13 часова, после чега су колеге из Новог Сада приредили банкет учесницима Скупштине Савеза, на коме је пало неколико срдачних здравица. После подне већи број адвоката учинио је излет на Фрушку Гору.

Идућа савезна скупштина одржаће се у Љубљани.

Званичан извештај о Скупштини Савеза адвокатских комора у Новом Саду објавићемо накнадно у Браничу

## САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

Архив за правне и друштвене науке, орган београдског правног факултета. Уредник Др. Ђорђе Тасић. Бр. 4, књига XI (IVII). Садржај. Чланци: Др. Ђорђе Тасић: Теорија и пракса; Др. Милан Шкерљ: Управљање пословима привредне задруге; Драгослав Р. Јанковић: Вођи и учесници првог устанка; Милија Н. Булатовић: Застарелост по Војном крив. закону. Преглед новијег законодавства. Страни правни живот. Економско финансијско хроника. Административна хроника. Судска хроника. Књижевни преглед. Оцене и прикази. Белешке. Преглед часописа и Нове књиге.

Полицијска часопис за управну, полицијску, судску и самоуправну праксу. Главни уредник Др. Гојко Никетић. Свеска трећа. Књига прва. Садржај. Велибор Гинић: Заштита општина (и села) у грађанским споровима од стране државног правобраниоца; Александар Р. Миловић: Паушални износ и приватни учесник, оштећеник; Витомир А. Недељковић: Застарелост истуна; Јов. Павловић: Општински службеници и услов одслужења војног рока; Утврђивање пензије жандармеријских подофицира, каплара и редова. Пракса Државног савета. Пракса Касационог суда у Београду. Пракса Стола седморце у Загребу. Пракса привизних судова. Поуке и обавештења. Наредбе, упутства, објашњења. Белешке и Нове књиге.

Правосуђе часопис за судску праксу и законодавство. Уредник и власник Стојан Јовановић. Оснивачи: Др. Иво Матијевић, Др. Фердо Чулиновић и Стојан Јовановић. Бр. 4—5 год. IX за април—мај 1940. Садржај: Чланци: Др. Иво Политео, Увод у Радно право. Грађанско право: Др. Милан Шкерљ, Надлежност скупштине код привредних задруга; Др. Ђорђе Ж. Мирковић, Правна природа правила трговачких друштава; Др. Фердо Чулиновић, Социјалност у извршењу; Јован Јеремић, За обавезност црквеног брака; Душан Рашковић, Уредба о заштити сељачког посједа од оврхе у Бановини Хрватској; Радован М. Јелић, Противразлози. Радно право: Др. Душан Ј. Станојевић, О Тбр. 21 и 29 Закона о судским таксама; Велимир М. Лекић, О Тбр. 21 и 29 Зак. о судским таксама. Судије и Судство: Др. Александар Соловјев, Судска реформа г. 1864 у Русији; Др. Адам Р. Лазаревић, Шта универзитетска омладина мисли о нашем Правосуђу. Белешке. Преглед књига. Нове књиге и часописи.

Власник и издавач „Бранича“ је Адвокатска комора у Београду коју претставља претседник **Владимир Св. Симић**, адвокат.

Штампарија Ж. Мацаревића, Београд Цара Николе II, 28

УНИВЕРЗИТЕТСКА  
БИБЛИОТЕКА